

Jens Kristian Vangen Tandstad

En balansert utenrikspolitikk

USAs diplomatiske rolle under Israels
tilbaketrekning fra Gaza og Sharm el-Sheikh.
Mars 1957

Masteroppgave i Historie
Veileder: Tore Tingvold Petersen
Mai 2022

Jens Kristian Vangen Tandstad

En balansert utenrikspolitikk

USAs diplomatiske rolle under Israels tilbaketrekning
fra Gaza og Sharm el-Sheikh. Mars 1957

Masteroppgave i Historie
Veileder: Tore Tingvold Petersen
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Dette studiet er en analyse av den amerikanske utenrikspolitikken ovenfor Israel i kjølvannet av Suezkrisen fra høsten 1956 til mars 1957. Israel hadde tatt del i angrepet på Suez til dels på grunn av at de hadde blitt offeret for en blokade som nektet dem tilgang til Rødehavet. Etter Suezkrisen ble ansett som ferdig, okkuperte Israel fremdeles deler av Sinaiørkenen. Ben-Gurion trakk ikke troppene tilbake fra Sharm el-Sheikh fordi dette stedet ble brukt for å blokkere Israelsk skipsfart. Samtidig beholdt de troppene på Gazastripen da de mente at den ble brukt som base for terrorister, sponset av Egypt for å angripe Israel. Eisenhower, som ikke hadde fått vite noe om det planlagte angrepet, fordømte det og krevde en umiddelbar tilbaketrekning fra Israel. Situasjonen ble problematisk da Ben-Gurion ikke ville trekke seg før de hadde fått sikret tilgang til Rødehavet for israelske skip. Selv om Truman tidligere hadde støttet Israel i konflikt med arabiske stater, var Eisenhowers Midtøstpolitikk basert på å opprettholde gode relasjoner med de arabiske statene for å unngå at Sovjet ble stormakten i regionen. Eisenhower slo derfor hardt ned på Israel, og truet med å stemme for å sette sanksjoner på Israel. Men selv om Eisenhowers politikk slo hardt ned på Israels handlinger, gjorde dette at forholdet med Egypt ble godt og tillot derfor USA å ta meklerrollen i stedet for Sovjet. Dette førte derfor til at Egypt ble med på kompromisser, som å tillate israelske skip tilgang på Akabagolfen, noe som løste problemet som hadde ført til okkupasjonen av Sharm el-Sheikh. Til tross for dette ville ikke Israel gi fra seg Gaza. På grunn av våpenhvileavtalen som oppstod etter den første Arabi-israelske krigen i 1948 hadde Egypt rett til å administrere området. Eisenhower måtte støtte Nasser på dette punktet for å unngå at Sovjetunionen ble involvert. Men Nasser ble enig i å tillate at FN-styrker tok over siviladministrasjonen, samtidig som at Dulles overtalte franskmennene, som Israels nærmeste støttespiller, til å få Israel med på denne ordningen. Dette studiet belyser historiske dokumenter knyttet til diplomatiet mellom USA, Israel, Frankrike og Egypt for å redegjør hvordan Eisenhowers upartiske utenrikspolitik deeskalerte den spente situasjonen, og til slutt fikk en fredfull israelsk tilbaketrekning.

Abstract

This study is an analysis of US foreign policy toward Israel in the wake of the Suez crisis from the fall of 1956 to March of 1957. Israel had taken part in the attack on Suez in part because they had fallen victim to a blockade that denied them access to the Red Sea. After the Suez crisis was considered over, Israeli forces still occupied parts of the Sinai Desert. Ben-Gurion did not want to withdraw troops from Sharm el-Sheikh because it was used to block Israeli shipping. At the same time, they kept troops in the Gaza Strip as they believed it was being used as a base for terrorists, sponsored by Egypt to attack Israel. Eisenhower, who had not been informed of the planned attack, condemned it and demanded an immediate withdrawal from Israel. The situation became problematic as Ben-Gurion would not withdraw until they had secured access to the Red Sea for Israeli ships. Although Truman had previously supported Israel in conflict with Arab states, Eisenhower's Middle East policy was based on maintaining good relations with the Arab states to avoid the Soviet Union becoming the great power in the region. Eisenhower, therefore, cracked down on Israel, threatening to vote to impose sanctions. But even though Eisenhower's policy did not go in Israel's favor, to begin with, did it improve relations with Egypt and therefore allowed the United States to take on the role of a mediator instead of the Soviet Union. This led to Egypt agreeing to compromises, such as allowing Israeli ships access to the Gulf of Aqaba, which solved the problem that had led to the occupation of Sharm el-Sheikh. Despite this, Israel would not give up Gaza. The armistice agreement that emerged after the first Arab-Israeli war in 1948, gave Egypt the right to administer the area. Eisenhower had to support Nasser on this point to avoid the involvement of the Soviet Union. But Nasser agreed to allow UN forces to take over the civilian administration, while Dulles persuaded the French to include Israel in this arrangement as Israel's closest supporter. This study sheds light on historical documents related to diplomacy between the United States, Israel, France, and Egypt to explain how Eisenhower's impartial foreign policy de-escalated the tense situation and ultimately led to a peaceful Israeli withdrawal.

Forord

Etter et masterløp som har gått alt for fort er det en rekke mennesker som fortjener en takk for støtten de har gitt meg igjennom denne prosessen.

Først og fremst vil jeg takke mine foreldre som har støttet meg moralsk, mentalt, og ikke minst økonomisk gjennom denne tiden med lange dager på lesesalen.

Jeg vil også gi en stor takk til min veileder, Tore Tingvold Petersen som har hjulpet med fra alt til å finne tema, vist meg riktig retning for å finne kildemateriale og navigert meg igjennom prosessen.

Takk til alle studentene på lesesal 6392 for godt samhold og gode samtaler under lange dager med jobbing. Røverhistoriene og de vittige kommentarene var nødvendige avbrekk fra arbeidsdagen. Og en ekstra stor takk til Tord på nabopulten for korrekturlesing av oppgaven

Tusen takk til Studiekameratene JF, Rudi, Halvdan, Jon, Magnus og Truls som har bistått til at masterskrivingen ble kombinert med et sosialt liv.

Takk for fine år gutter.

Jeg står selv ansvarlig for eventuelle feil i oppgaven.

Jens Kristian Vangen Tandstad

Trondheim, mai 2022

Innhold

Kapittel 1 – Innledning	1
1.1 Tema	1
1.2 Problemstillingstilling og avgrensing	2
1.3 Metode	2
1.4 Historiografi.....	3
1.4.1 Israel og Vesten.....	4
1.4.2 USAs rolle i Midtøsten	7
1.4.3 Frankrike som støttespiller.....	9
1.4.4 Fri passasje og internasjonale innspill.....	11
1.5 Mine funn.....	13
Kapittel 2 – Historisk Bakgrunn	15
2.1 Nasjonaliseringen av Suezkanalen.....	15
2.2 Angrep i Sinai	16
2.3 Amerikansk reaksjon på invasjonen	17
Kapittel 3 – Amerikansk utenrikspolitikk under Eisenhower	20
3.1 Eisenhower vs. Truman	21
3.2 Politikk rettet mot de arabiske statene	23
3.3 Israelpolitikk	24
3.4 Eisenhowers utenrikspolitikk: Balanse i forholdene.....	27
Kapittel 4 – I skyggen av den kalde krigen	29
4.1 «Nasjonalisme, sterkere en kommunisme» – USAs støtte til Egypt.....	30
4.2 “The world’s leading state, discriminating against tiny Israel”	34
4.3 Egypt i Sovjets sfære: katastrofalt for Israel.....	39
4.4 Konklusjon.....	42
Kapittel 5 – Våpenhvileavtalen	46
5.1 Våpenhvileavtalen som juridisk ramme.....	46
5.2 Ben-Gurions ønske om israelsk sivil administrasjon i Gaza.....	47
5.3 Uenighetene begynner – Aide-Memoire fra USA 11 februar.....	49
5.4 Israels hold på Gaza, et spørsmål om krig og fred.....	52
5.5 Dulles og Eisenhower Jobber for «Den gylne middelvei».....	55
5.6 Konklusjon.....	63
Kapittel 6-Epilog	66
Kilder	68

Kapittel 1 – Innledning

1.1 Tema

If nations take disastrous course of extending direct or indirect assistance to Arab rulers in designs which they and their allies are harboring against Israel, we shall not submit. We shall resist it with every ounce of our moral strength

Disse ordene kom fra Israels statsminister 22 februar 1957 i form av et telegram sendt fra den israelske ambassaden i USA til det amerikanske utenriksdepartementet.¹ Han referer til USA og FNs krav til at Israel skal trekke seg ut av Sinaihalvøyen etter de, sammen med Frankrike og Storbritannia, hadde invadert Egypt under Suezkrisen. Til tross for Ben-Gurions ord 22. februar, annonserte Israels utenriksminister Golda Meir 1. mars, bare en uke senere, at Israel ville begynne tilbaketrekningen av styrkene sine. Innen 8. mars var de trukket helt tilbake.

Det som er interessant med denne situasjonen er kontrasten mellom hvordan forholdet til USA og Israel var under denne krisen i forhold til hvordan det har vært i senere tid. Både før og etter dette er det ganske tydelig at de to statene har et spesielt forhold. John F. Kennedy sa i 1962 at “The United States, has a special relationship with Israel in the Middle East, comparable only to that which it has with Britain over a wide range of world affairs”² Også i moderne tid har det vært situasjoner som viser til det spesielle forholdet mellom de to landene. Etter at den kontroversielle bombingene av Gazastripen i mai 2021 gikk Joe Biden ut og sa de fremdeles støttet Israel.³ Men selv om forholdet i denne situasjonen ikke var like bra som det hadde vært før under Truman, eller i senere tid vil denne oppgaven se på beskrivelsen som David Tal bruker: «Friendly impartiality». Det vil si at USAs forhold til Israel ikke var direkte dårlig, men heller at Eisenhower og Dulles hadde et mer upartisk forhold eller at forholdet til Israel ikke var en prioritet i denne situasjonen.⁴

¹ Telegram fra ambassaden i Israel til utenriksdepartementet, FRUS. 1955-1957 (Washington: United States printing office, 1990) side 132

² Little, Douglas *American Orientalism: The United States and the Middle East since 1945* (3. utg) Chapel Hill: The University of North Carolina Press 2008: 77

³ Whitehouse.gov: Speeches and remarks: Remarks by President Biden on the Middle East, Cross hall 20. Mai 2021 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/05/20/remarks-by-president-biden-on-the-middle-east/> (besøkt 1.12-2021)

⁴ Tal, David *United states-Israel relations (1953-1957) revisited* Bloomington 2021: 30

1.2 Problemstillingstilling og avgrensing

Til tross for at USA og Israel hadde et spesielt forhold, noe som ble formalisert ved at det ble åpnet en amerikansk ambassade i Tel Aviv i 1949, var ikke forholdet alltid like stabilt. I kjølvannet av Suezkrisen var president Dwight Eisenhower veldig nære på å legge sanksjoner på Israel. Sanksjonene ble derimot ikke nødvendige da Israel til slutt endte opp med å trekke seg ut. Hvorfor trakk Israel seg til slutt ut av Egypt etter å først ha vært motvillig til å gjøre dette? Hva la grunnlaget for Israels ønske om å beholde områdene i Sinai? Hvor sto USA i forhold til Egypt i denne konflikten? Denne oppgaven tar for seg det amerikanske diplomatiske og utenrikspolitiske arbeidet som ble gjort i perioden for å få et lite samarbeidsvillig Israel å trekke seg ut fra Sinai med arbeidshypotesen:

Eisenhowers upartiske, men vennlig politikk mot Israel førte til tilbaketrekningen fra Sinai i 1957.

Oppgaven vil se på hvordan amerikansk politikk baserte seg på et mer tilbakeholdent forhold til Israel i denne konflikten. Politikken gikk ut på å holde balansen mellom å støtte Israel med å få gjennomført noen av kravene sine, mens samtidig slå hardt ned på deres involvering i Suezkrisen og deres opphold i Sinai. Oppgaven vil også drøfte hvordan Eisenhowers mer nøytrale holdning til Israel førte til et bedre forhold med Egypt og dermed førte til at USA kunne bruke sin rolle som en alliert med begge landene, til å finne en løsning som kunne føre til en minst mulig problematisk tilbaketrekning.

Avgrensingen av oppgaven vil derfor være fra 29. oktober 1956 til 8. mars 1957 samt inkludering av relevante hendelser fra tidligere som for eksempel Våpenhvileavtalen fra 1949 og andre relevante hendelser som påvirker denne situasjonen.

1.3 Metode

Denne oppgaven er en kvalitativ studie av dokumentasjon rundt diplomatiet. Dette vil innebære å analysere dokumenter som telegram, personlige meldinger, notater fra møter og telefonsamtaler og dokumenter som taler og aide-mémoire fra president Dwight D. Eisenhower og Israels statsminister Ben-Gurion. Jeg vil også se på dokumentasjon fra sentrale personer i de amerikanske institusjonene som statssekretær John Foster Dulles, USAs FN-ambassadør Henry Cabot Lodge jr. Og sentrale figurer fra Israels institusjoner som Israels ambassadør i USA Abba

Eban og utenriksminister Gola Meir. Disse kildene er hovedsakelig hentet fra FRUS (Foreign Relations of the United States), Eisenhower bibliotekets digitale arkiv og *Eisenhower presidential papers volum XXVII*.⁵ På grunn av Covid-19 pandemien ble det dessverre ikke mulighet for å reise til nasjonalarkivet i Washington D.C, så kildematerialet er hentet fra digitale arkiver.

Siden oppgaven er fra et amerikansk perspektiv og handler om hvordan USA arbeidet i denne situasjonen er det for det meste hentet primærkilder fra amerikanske arkiver, men også fordi jeg ikke kan lese hebraisk. Men for å få et innblikk på Israelsk side har jeg funnet dokumentasjon på kommunikasjon mellom Israel og ikke-amerikanske aktører som for eksempel FN og kilder for intern kommunikasjon i Israel på engelsk gjennom Israel Ministry of Foreign Affairs og The Jewish Virtual Library.⁶

For å prøve å veie opp for et veldig amerikansk utvalg av primærkilder vil denne oppgaven prøve å inkludere en del sekundærlitteratur skrevet av forfattere med Israelsk eller jødisk bakgrunn og forfattere som spesialiserer seg innenfor Israel-studier.

Opgaven benytter seg også av FN-dokumenter for å blant annet finne juridisk dokumentasjon og lignende for å forstå tyngden av FN sin rolle og de juridiske rettingslinjene rundt situasjonen som for eksempel våpenhvileavtalen fra 1949 og FN Charters.⁷

1.4 Historiografi

Israels retrett fra Sinai har vært tema for en rekke studier. Hendelsen blir ofte presentert som en del av Suezkrisen, amerikansk utenrikspolitikk i Midtøsten eller Eisenhowers presidentenskap.⁸ Ulempen med at mye av den generelle litteraturen er at de ikke skriver spesifikt om mitt tema,

⁵ FRUS. 1955-1957, volume XVII, Arab-Israeli dispute. Galambos, L & Van EE, D *The Papers of Dwight David Eisenhower: The Presidency: Keeping the Peace. Vol. XXVIII* The Johns Hopkins University Press, Baltimore, Maryland 2001. Dwight D. Eisenhower: Presidential Library, Museum & Boyhood Home: <https://www.eisenhowerlibrary.gov/research/online-documents>

⁶ Israel's Ministry of Foreign Affairs vol 1-2 1947-1974 <https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/MFADocuments/Yearbook1/Pages/TABLE%20OF%20CONTENTS.aspx> Jewish Virtual Library: the Sinai-Suez Campaign <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-sinai-suez-campaign>

⁷ United Nations Peacemaker: Peace agreement database https://peacemaker.un.org/document-search?field_paregion_tid=All&field_paconflict_tid=All&field_pacountry_tid=Israel&keys=

⁸ Little 2008. Feldstein, Ariel *Ben-Gurion, Zionism and American Jewry 1948 – 1963* Madison Ave, New York: 2006 Routledge. Hahn, Peter L *Caught in the Middle East: U.S Policy toward the Arab Israeli Conflict, 1945 - 1961* The University of North Carolina Press: 2004. Pach jr., Cherster J. & Richardson, Elmo *the Presidency of Dwight D. Eisenhower* the University press of Kansas 1991. Kyle, Keith *Suez: Britain's end of Empire in the Middle East* I.B Tauris & Co Ltd New York 2011.

men de belyser fremdeles viktige aspekter. Studiene kommer med en rekke vinklinger som for eksempel hvorfor Israel ønsket å holde på deler av Sinai, hvorfor det var viktig for USA at de trakk seg, hvorfor denne situasjonen ble så problematisk og hvorfor Israel til slutt endte opp med å trekke seg tilbake. De viktigste aspektene som ofte blir sett på i denne situasjonen er Israels ønske om fri passasje gjennom Akaba Golfen, FNs sanksjoner på Israel, Israels forhold til Vesten, og Frankrikes støtte til Israel.

1.4.1 Israel og Vesten

Douglas Little gir et godt innblikk i den Amerikanske utenrikspolitikken rundt dette, bakgrunn og generell informasjon om temaet. Han gir et spesielt godt innblikk i forholdet mellom USA og Israel. Little mangler derimot innblikk i det diplomatiske arbeidet som ble gjort og hvordan Dulles og andre medlemmer av Eisenhower-regjeringen jobbet i samråd med både de arabiske statene, FN og Israel, noe jeg mener er det som er det kritiske med situasjonen. Little hevder blant annet at grunnen til at USA trakk tilbake trusselen om sanksjoner mot Israel var fordi de hadde en felles enighet om å stoppe arabiske nasjonalister. Denne oppgaven vil derimot argumentere for at sanksjonstrusselen ikke var ment som noe annet en trussel, da mye tilsa at sanksjoner ikke ville ha hatt noen umiddelbar virkning. Little gir også inntrykk av at Eisenhower så på Israel som mer et problem ovenfor deres ønske om å ha gode relasjoner med de arabiske statene, og at en endring i det amerikansk-israelske forholdet fikk en positiv endring etter 1957.⁹ Der Little beskriver forholdet som «a complicated special relationship» vil denne oppgaven som sagt heller se på David Tals tolkning av forholdet som var «friendly impartiality».¹⁰

En annen viktig vinkling i å forstå hvorfor Israel til slutt ga etter er hvordan de ble sett på i offentligheten, spesielt Vestens syn på dem. Israels historie har alltid bestått av fiendtlige naboer så de har vært avhengige av et godt forhold til Vesten. Peter Grose skriver at USAs støtte til økonomiske sanksjoner bidro til å få Israel ut av Sinai. Ikke på grunn av at de var redde for sanksjonene i seg selv, men på grunn av hvordan dette påvirket de offentlige meningene om Israel i Amerika. Før Suezkrisen lå offentlige amerikanske meningsmålingene på 5 amerikanere som var imot Egypt per 2 kritikere på Israel. Etter krisen hadde den sunket til kun 3 som var skeptiske til Egypt per 2 som var skeptiske til Israel. Ifølge meningsmålingene som Grose bruker

⁹ Little 2008: 78

¹⁰ Little 2008: 78 Tal, David 2021: 40

hadde Israel fremdeles støtte av flertallet av amerikanerne, men konflikten med Egypt hadde gjort dem mindre populære blant den amerikanske offentligheten. Som en ung stat, omringet av fiender kunne de ikke ta seg råd til å miste sympati fra USA.¹¹

Denne oppgaven stiller seg enig i at USAs syn på den unge staten var viktig for Ben-Gurion og Israel. Ben-Gurions retorikk i måten han snakket til både sin egen befolkning og til det amerikanske utenriksdepartementet antyder at amerikansk holdning er viktig for han. Dette var også tydelig i måten Ben-Gurion appellerte til sionisme, jødisk historie i forhold til hvordan han snakker om deres «rettigheter» på områdene i Sinai.

Men en kontrast til Israels behov for å bli sett på i et positivt lys av USA, var det også et behov som gikk andre veien, Det er mye litteratur som tar for seg dette med blant annet de sionistiske organisasjonene i USA som la press på Eisenhower. Dette kan ha ført til at den amerikanske kongressen førte en mer forsiktig politikk rundt tilbaketrekningen. Ved å se på hvilken innflytelse Ben-Gurion hadde på USA, som et land med mye jødisk kulturarv, og de sionistiske organisasjonene gir dette et annet innblikk en kun et Amerikansk politisk perspektiv.¹²

En spesiell interessant vinkling her er Ariel F. Feldsteins artikkel. Feldstein snakker blant annet om at presidenten for den amerikansk-jødiske kongressen, Israel Goldstein, oppfordret til protest mot Eisenhower sin trussel mot sanksjoner på Israel om de ikke trakk seg ut av Suez i januar 1957 som ble publisert i *New York Times*.¹³ Med slike eksempler viser det oss at Ben-Gurions påvirkning på jødiske organisasjoner i USA hadde påvirkning på det politiske forholdet mellom de to landene.

Artikkelen tar også for seg situasjoner som jeg har vært inne på, men fra et annet perspektiv. Blant annet Eisenhowers press på Israel til å trekke seg ut av Egypt. Feldstein mener at Eisenhower ville kommunisere dette forsiktig gjennom andre kanaler og ikke direkte. Ifølge Feldstein, hadde sionist organisasjonene allerede brukte sin innflytelse i starten av Suezkrisen med å utnytte valgsituasjonen i 1956 for å få støtte Israels interesser.¹⁴ Han støtter opp dette med

¹¹ Grose, Peter: *Israel in the mind of America* Schocken books: New York 1983: 304

¹² Pach Jr & Richardson 1991. Ganin, zvi (2005) *An Uneasy Relationship: American Jewish leadership and Israel, 1948-1957* Syracuse University Press: New York. Feldstein, Ariel (2006) *Ben-Gurion, Zionism and American Jewry 1948 – 1963* Madison Ave, New York: Routledge.

¹³ Feldstein, Ariel *Ben-Gurion, Zionism and American Jewry 1948 – 1963* Madison Ave, New York: Routledge 2008: 98

¹⁴ Feldstein, Ariel 2006: 93

artikler fra blant annet *New York Daily News* som skrev et innlegg Amerikanske sionister hadde rapportert til Tel-Aviv at Demokratene ville være mer hjelpsomme for Israels interesser enn det Eisenhower var.¹⁵ Selv om Eisenhower endte opp med å vinne valget er jeg enig i at presset fra disse organisasjonene, samt opposisjon fra det demokratiske partiet var med på å forme Eisenhowers Israelpolitikk.

Denne vinklingen blir støttet opp av Zvi Ganin som skriver om jødiske protester mot Dulles. Han støtter dette om med en situasjon 21. februar hvor 8 jødiske ledelser fra Balabangruppen. Denne pro Israel, jødiske organisasjon møtte med Dulles hvor de argumenterte for hvorfor Israel burde holde seg i Gaza og Sharm el-Sheikh. Dulles skal ha svart at hvis Israel ikke trakk seg ut ville dette sette våpenhvilen i fare, noe som kunne medføre at de arabiske statene ville vende seg mot Sovjetunionen for støtte. I tillegg til dette sa han at å beskytte Israel var en del av amerikansk utenrikspolitikk, men om Israel ikke var samarbeidsvillige ville det bli vanskelig for USA å gjennomføre.¹⁶

Barney Balaban, lederen for gruppen, var uenig i Dulles sin forklaring til gruppen, og mente at dette handlet om at Israel ville ha sikkerhet i regionen og ikke følte seg trygge om de måtte trekke seg ut, og mente at om Israel skulle trekke seg ut måtte dette etterfølges av sikkerhet mot angrep, boikott og ha fri tilgang til Suezkanalen. Dulles svarte med å si at de ikke kunne sikre dette hundre prosent, men at det var veldig mulig. Han sa at USA ville bruke sin innflytelse for å få FNs medlemmer med på å plassere FN-styrker ved Gazastripen for å sikre Israels grense og sikre retten deres til ikke-militære ærend gjennom Suezkanalen.¹⁷

Phillip J. Briggs påpeker at Dulles ble beskyldt for å ha en anti-Israelsk agenda av Jacob K. Javits, som var representant for New York i *The House of Congress*.¹⁸ Men påstander som dette blir også sett på i andre vinklinger. Som for eksempel Peter Grose som tidligere nevnt argumenterer for at flere og flere amerikanere ble mer skeptiske til Israel som derfor fryktet å

¹⁵ Feldstein, Ariel 2006: 93

¹⁶ Ganin, zvi *An Uneasy Relationship: American Jewish leadership and Israel, 1948-1957* Syracuse University Press, New York 2005: 217

¹⁷ Ganin, zvi 2005: 217

¹⁸ Briggs, Phillip J *Making American Foreign Policy: President-Congress Relations from the second World War to the Post-Cold War Era* Laham, Maryland 1994: Rowman & Littlefield Publishers, INC

miste sympati fra USA. Dette dro dem til å trekke seg ut av Sinai i mars 1957 etter å ikke ha gjort det når de ble bedt om det for første gang i februar samme år.

Da denne oppgaven stiller seg enig i at press fra sionistiske grupper bidro til å presse USA til å støtte Israel, var ikke dette en stor del av selve forhandlingene. Selv om presset fra Israel og Israelsympatiske medlemmer av kongressen eksisterte, ble trusselen om sanksjoner fremdeles sendt ut. I tillegg til dette viser kildemateriale at selv om Dulles mente trusselen var nødvendig håpte han samtidig at det ikke ble nødvendig å bruke dem.

1.4.2 USAs rolle i Midtøsten

Med tanke på at dette skjedde på 1950-tallet er det logisk at den kalde krigen og spenninger mellom USA og Sovjet spilte en stor rolle. Det er mye litteratur som tar for seg hvor viktig det var for USA å ikke ta Israel sin side med frykt for at det kunne lede de arabiske statene til å komme under innflytelse til Sovjetunionen. Peter L. Hahn tar for seg viktige amerikanske initiativer for å få sikret at de arabiske statene ikke skulle søke støtte hos Sovjetunionen, og holde seg innenfor USAs innflytelsessfære. Han argumenterer for at inngrep som Baghdad pakten og Eisenhower doktrinen hadde en betydning for hvorfor Eisenhower regjeringen ga inntrykk av at de ikke støttet Israel i denne situasjonen og heller fremstod som å være på Egypts side.¹⁹

Baghdadpakten var en forsvarsorganisasjon, grunnlagt i 1954, som skulle fremme felles politiske, militære og økonomiske mål for Tyrkia, Irak, Storbritannia, Pakistan og Iran.²⁰ Men ettersom Storbritannia angrep Egypt ble det ubalanse i pakten. Frykt for at pakten skulle gå i oppløsning førte til press fra andre medlemsstater om USA om å gå inn i pakten. Eisenhower var derimot forsiktig med å gå inn som fullverdig medlem da han blant annet ikke ville at USA skulle bli assosiert med Iraks anti-israelske holdning. Israel var også imot denne pakten, og mente at den var pro-Egypt og mot Israel med tanke på situasjonen i Sinai. Selv om USA argumenterte for at de brukte slike tiltak for å unngå at Sovjetunionen skulle være den som kom

¹⁹ Hahn, Peter L. *Cought in the Middle East: U.S Policy toward the Arab Israeli Conflict, 1945 - 1961* The University of North Carolina Press: Chapel Hill and London 2004. Hahn, Peter L. *Securing the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957* Center for the Study of the Presidency and Congress: Washington, DC 2006

²⁰ U.S Department of State Archive: *The Baghdad Pact (1955) and the Central Treaty Organization (CENTO)*: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/lw/98683.htm> (besøkt 4.12.2021)

med løsningen mente israelske medier at denne pakten fremstod som mer pro-egyptisk enn anti-Sovjet.²¹

I følge Hahn brukte Eisenhower-regjeringen strategier som Eisenhower doktrinen og Bagdadpakten for å unngå en løsning fra Sovjetunionen, noe som ville ført til at de fikk innflytelse på de arabiske statene. På grunn av at disse tiltakene fra USA var svært upopulære for Israel, kan dette være grunnlag for at de ikke hadde nok tillitt til USA til å trekke seg fra Sinai da de følte at USA fremstod som veldig pro-arabisk.²²

Hahn snakker også om hva USA gjorde diplomatisk for å overbevise Israel for å trekke seg ut da forholdet mellom landene ikke var på sitt beste etter uenigheter rundt Bagdadpakten. Han mener at det var en blanding av press og støtte som gjorde at de valgte å trekke seg ut av områdene, som for eksempel å stemme for økonomiske sanksjoner samtidig som å sikre Israel garanti om å få fri transitt gjennom Akaba golfen.²³

Et annet viktig amerikansk initiativ som kunne ha gått ut over tillitten til forholdet med Israel er Eisenhower doktrinen fra 1957. Doktrinen skulle gi arabiske stater en økonomisk og militær forsikring med hensikt om å holde sovjetisk innflytelse mest mulig unna land i Midtøsten. Doktrinen var hovedsakelig ment for de arabiske statene i regionen og ikke Israel da de ble sett på som å være relativt trygge fra sovjetisk innflytelse. Dette førte til at Ben-Gurion var skeptisk til doktrinen da han mente dette ville styrke Vest-arabiske stater og at det ville «belønne» dem for å være fiendtlige mot Israel. I tillegg til dette ble Israels forespørsel om økonomisk støtte ble nektet da Israels utenriksminister Golda Meir ikke ville godkjenne doktrinen offentlig, noe som kan virke som en grunn til at Israel var nølende med tilbaketrekningen med kun amerikansk støtte.²⁴

Jeg er enig i at USA brukte initiativer som Bagdadpakten og Eisenhower doktrine for å begrense Sovjets innflytelse i Midtøsten som en del av sin utenrikspolitikk. Jeg er også enig i at dette førte til Israelsk skepsis ovenfor amerikanske forsikringer og løfter om trygghet etter en tilbaketrekning. Selv om Egypt også hadde problemer med disse initiativene, fremstod de som en

²¹ Hahn, Peter L. 2004: 120

²² Hahn, Peter L. *Caught in the Middle East: U.S Policy toward the Arab Israeli Conflict, 1945 - 1961* The University of North Carolina Press: Chapel Hill and London 2004: 228 - 235

²³ Hahn, Peter L. 2004: 120

²⁴ Hahn, Peter L. 2006: 38-41

fordel for de arabiske statene, og derfor gjorde Israel skeptiske. Denne oppgaven vil derimot argumentere for at et tett amerikansk forhold med Egypt og de andre arabiske statene faktisk gikk i fordel for Israel. USAs gode bånd med Egypt skapte tillitt som førte til at Egypt blant annet ble enig i å sette inn en FN-administrasjon i Gaza. Dette hadde vært mindre sannsynlig dersom Nasser hadde sett på Sovjet som stormakten de lente seg på.

1.4.3 Frankrike som støttespiller

At Ben-Gurion ikke var en stor tilhenger av doktrinen, støttes av Orna Almog. Men, hun er ikke enig i at dette var en avgjørende del av hvorfor Israel trakk seg ut, men heller en del av hvorfor det var viktig for USA at Israel trakk seg ut så fort som mulig. Hun mener at det var da Frankrike valgte å støtte USAs krav om Israels tilbaketrekning som fikk Israel til å ta den endelige beslutningen.²⁵ Dette var fordi at Frankrike, som Israels nærmeste allierte i denne situasjonen ble enige om at USA og FNs forslag var den beste måten for Israel å få sikret fri passasje. Ifølge Almog så Ben-Gurion på Frankrike som Israels eneste støttespiller på dette tidspunktet, og de kunne ikke beskytte Israel mot resten av verden. Denne isolasjonen, i tillegg til at eventuelle sanksjoner ville gjøre dem sårbare for angrep fra andre arabiske stater kontra om de var samarbeidsvillige med FN og USA.

Keith Kyle ser også ut til å støtte vinklingen om at sionistiske organisasjoner la press på regjeringen, noe som førte til at USA måtte gå forsiktig frem med presset de la på Israel.²⁶ Men Kyle fremstår som å støtte tanken om at det var vennskapet med Frankrike som var den avgjørende faktoren i denne hendelsen. Etter at Eban hadde søkt hjelp hos den franske utenriksministeren Christian Pineau, krevde han at FN skulle komme med reelle forsikringer om at Egypt om at Gaza skulle bli tatt over av UNEF. FNs general sekreter, Dag Hammarskjöld måtte derfor få Egypt med på at de skulle være behjelpelige på for å få FN til å ta over administrasjonen for flyktingene i området, slik at FN kunne få slutt på angrep fra begge sider.²⁷ Etter dette ville Eban gå enda lenger ved å prøve å få FN med på at de ikke skulle fjerne UNEF selv om de ønsket det. Selv om Dulles var klar for å gå med på dette, men på grunn av våpenhvileavtalen kunne ikke Hammarskjöld love noe mer enn å ta det opp for FNs

²⁵ Almong, *Orna Britain, Israel and the United States, 1955–1958 Beyond Suez* British Library Cataloguing in Publication Data Portland 2003: 112

²⁶ Kyle, Keith 2011: 538

²⁷ Kyle, Keith 2011: 539

saksbehandlere om situasjonen skulle oppstå. Dette førte til at det var fransk støtte som ble den endelige faktoren,²⁸

Det er lite litteratur som tar for seg uenighetene rundt våpenhvileavtalen fra 1949. Men, Mordechai Gazit har en artikkel som kommenterer denne situasjonen, og er enig i at det har vært et oversett tema.²⁹ Gazit skriver at USA og FN ikke tok Israels ønsker om å holde Egypt borte fra Gaza seriøst nok, og mener at våpenhvileavtalen var viktigere en Israels ønske om å holde seg trygge mot angrep fra Gaza. I følge Gazit var det var Frankrikes utenriksminister som måtte snakke med Hammarskjöld for å understreke viktigheten for å unngå at Egypt skulle komme tilbake. Det var også Peneau som måtte stå opp for Israel for å kreve forsikring for at Gaza skulle være under FNs sivil administrasjon så lenge som mulig.³⁰ Til tross for at jeg er enig i at Frankrikes rolle her var viktig, syntes jeg at det er hull i forskningen her. Gazit skriver i sin artikkel om Ben-Gurion og Israels politikk rundt Gaza og våpenhvileavtalen. Det blir diskutert mye om hvorfor Israel mente de hadde rett til å kunne sitte på Gaza til tross for at Egypt hadde rett på området i en eventuell konflikt. Men Gazit fremstiller Dulles som om at han går imot Israel sine interesser til fordel for Egypt og overbeviste Eisenhower, som i utgangspunktet hadde blitt overbevist av Ben-Gurion sine argumenter, på det samme.³¹ Jeg mener at Dulles satte press på Israel ut av nødvendighet, og ville unngå det om det var mulig. Jeg er også uenig i at det var Dulles som hadde overtalt Eisenhower på å sette Israel til side, da kildematerialer tilsier at å balansere forholdene mellom arabiske stater og Israel var en sentral del av Eisenhowers utenrikspolitikk. Men jeg stiller meg enig i at diskusjonene rundt våpenhvileavtalen var en viktig del av det diplomatiske arbeidet til Eisenhower-regjeringen da det var uenighetene rundt denne avtalen som så ut til å holde Israel fra å trekke seg.

Jeg er enig i det litteraturen sier om Frankrikes rolle som en nær alliert av Israel var viktig i denne forstanden, som for eksempel for å støtte Israel i uenighetene om våpenhvileavtalen. Selv om jeg er enig i at dette kan ha vært vippepunktet fra Israels side, mener jeg at amerikansk politikk ovenfor Egypt førte til et mer vennlig Egypt som gjorde det mulig for Israel å kunne få gjennom kravene om fri passasje og en FN administrasjon i Gaza. Denne oppgaven tar heller

²⁸ Kyle, Keith 2011: 540

²⁹ Mordechai, Gazit: *The 1956 Sinai campaign: David Ben-Gurion's policy on Gaza, the Armistice agreement and French mediation*, Israel Affairs Routleg: Taylor and Francis online 2000: 43

³⁰ Mordechai, Gazit 2000: 60

³¹ Mordechai, Gazit 2000: 57

stilling til at det USA brukte Frankrike som en mekler for å få Israel for å bli med på et slags kompromiss med Egypt.

1.4.4 Fri passasje og internasjonale innspill

Michael Fry og Miles Hochstein mener i sin artikkel fra *The International History Review* at denne krisen handlet om tre sentrale temaer som måtte løses. Den første var at Ben-Gurion trodde at Nassar hadde planlagt et angrep på Israel rundt våren 1957. Så ved at Israel holdt på Gaza ville det gi dem en fordel, og at de kunne ha kontroll før Egypt eventuelt kunne fått støtte fra Sovjetunionen.³² Dette kan støttes opp med at vi ser at Israel endte opp med å si seg villig i nesten hva som helst utenom at Egypt skulle komme tilbake.

Det andre punktet er at Ben-Gurion mente at Egypt brukte Gaza for å kunne sponse terrorangrep fra palestinere i området. Ben-Gurion mente derfor at det var kritisk for Israel å holde på Gaza for å kunne beskytte sin egen sivilbefolkning. Dette ble til og med støttet av Dulles, men han mente at Israel ikke kunne ha området og ville heller sette inn FN-styrker da han mente at verken Israel eller Egypt kunne holde på Gaza.³³ Israel var uenige i dette til å begynne med. De mente at det var de som skulle holde på Gaza, men gikk med på en FN-ledet siviladministrasjon etter hvert så lenge ikke Egypt fikk kontroll over stripen.

Det tredje punktet til Fry og Hochstein handler om retten til fri passasje. Egypts blokade ved byen Sharm-el-Sheikh gjorde det vanskelig for israelske skip å komme seg gjennom Tiranstredet. Dette var kritisk da Israel ønsket også å gjøre byen Eilat, som lå rett ved Rødehavet, om til en havneby, noe som ble umulig med blokaden der. Israel hadde et sterkt juridisk grunnlag for å kunne få hjelp til dette, men etter de hadde annonsert en annektering av øyen Tiran i 1956 ga dette Nasser et grunnlag for blokaden ved at de så på Israel som en trussel.³⁴

Artikkelen fokuserer også på hvordan Ben-Gurion forholdt seg til presset fra FN, USA og Sovjetunionen om å få Israel til å trekke seg ut av Sinai for å få en så fredelig avslutning som mulig på konflikten som hadde pågått. Artikkelen hevder blant annet at Ben-Gurion var mer opptatt av hva USA skulle gjøre i situasjonen enn hva FN og Egypt skulle gjøre. Dette var fordi

³² Fry, Michael & Hochstein, Miles *The Forgotten Middle Eastern Crisis of 1957: Gaza and Sharm-el-Sheikh* Taylor & Francis, Ltd 1993: 50

³³ Fry & Miles 1993: 51

³⁴ Fry & Miles 1993: 51

han mente at USA var de eneste som kunne få Israel til å trekke seg tilbake uten å bruke militærmakt. Fry og Hochstein diskuterer også andre mulige grunner for at Israel til slutt trakk seg ut i mars 1957 etter å ikke ha vært samarbeidsvillige tidligere. Ben-Gurion så også på muligheten for et Sovjetisk atomangrep på Sinai var en reel trussel. Mens israelske styrker var stasjonerte der og det var noe de ikke kunne ignorere.³⁵

Hamilton Fish Armstrong setter søkelys på mulige sanksjoner og blokader på Israel som mye av hoved presset for at de skulle gi etter og trekke seg tilbake. Ikke bare de Vestlige, men også afroasiatiske blokader ved Suezkanalen.³⁶ Han tar også stilling til at USAs grunnlag for å være så harde på Israel var fordi de fryktet at dersom de stilte seg for sterkt til Israel ville de arabiske statene søke støtte hos Sovjetunionen.

Armstrong presenterer at det var etter et strengt formulert brev fra Eisenhower til Ben-Gurion der han sa at USA stiller seg bak FNs krav om en israelsk tilbaketrekning. Eisenhower skal ha kommet med forsikringer om at etter de trakk seg tilbake, skulle det bli en felles aksjon i området. Det tilsier at dette ikke var noe som skulle gå imot israelske interesser, men heller at det skulle være til hjelp for Israel. Etter dette brevet ble sendt begynte Israel prosessen med å trekke seg ut. Da denne teksten kom med mye god informasjon stiller jeg meg uenig til at det var Eisenhowers brev om en slags forsikring om at en tilbaketrekning skulle gå i Israels favør hadde så veldig mye å si for situasjonen. På den ene siden så vet vi at mye av grunnlaget for USAs press på Israel var en frykt på at de arabiske statene skulle komme under sovjetisk innflytelse om USA var for Israelvennlige. Ben-Gurion var også fast bestemt på at de hadde rett til å være der og så på invasjonen som en form for selvforsvar og mente samtidig at alle sanksjoner og lignende var noe de kunne greie å komme seg gjennom.

Alexander Bligh skriver om United Nations Emergency Force (UNEF) sin rolle i tilbaketrekningen av Israel. Israels ønske om å sikre fri passasje fremstår som den viktigste årsaken til at Israels ikke ville trekke seg fullstendig ut av Sinai. Noe som UNEF ville ha sikret dem om de ikke hadde brutt våpenhvileavtalen.³⁷ Han påpeker at UNEFs innblanding i denne krisen var en suksess i med tanke på supermaktene og deres interesser i forhold til den kalde

³⁵ Fry & Miles 1993: 51

³⁶ Armstrong, Hamilton Fish *The U. N. Experience in Gaza* Council on Foreign Relations 2003: 605

³⁷ Bligh, Alexander *The United Nations Emergency Force (UNEF), 1956-67: Past Experiences and Current lessons* Middle Eastern Studies 2014: 803

krigen, men sier også at det kan ha vært en mislykket aksjon i forhold til Israels interesser. Dette blir begrunnet med at det ikke førte til fred på langsikt. Selv om Israel trakk seg gjorde UNEF ingenting for å endre Egypts syn på at dette var en seier for Israel.³⁸

I denne oppgaven stiller jeg meg enig i Fry og Miles sine påstander om Ben-Gurions syn på at USA var de eneste som kunne få dem til å trekke seg ut på en fredelig måte. Jeg er også enig i at Ben-Gurion så på Sovjet som en trussel, selv om jeg ikke er helt enig i at han var klar over at trusselen kunne bli større om Egypt søkte støtte hos dem. Jeg er enig i at grunnene for Israels hold på Gaza og Sharm el-Sheikh som Fry og Miles presenterer, men jeg tror også at det ligger mer bak det. Denne oppgaven lener mot at Ben-Gruion hadde et mål om å kunne fortelle sin befolkning at de hadde fått Egypt ut av Gaza og handlet mye om nasjonal stolthet, noe som bidro til at Ben-Gurion holdt igjen ved Gaza selv om han hadde blitt lovet en FN administrasjon.

1.5 Mine funn

Som vi ser er det stor enighet i at trusselen om sanksjoner ikke hadde en veldig stor betydning for det endelige resultatet. Forskningen lener mer mot at det var Israels tillit til Frankrike som eneste støttespiller som gjorde at de snudde. I tillegg ble det enighet om at tilbaketrekning var den beste måten å få sikret bruk av Akabagolfen. Dette sammen med at Israel innså at de var avhengige av å ha et godt forhold til Vesten gjorde det vanskelig for Israel å kunne fortsette å holde på områdene i Gaza. I tillegg til dette fikk de sikret fri passasje så de slapp å gå tomhendt i fra situasjonen.

Mitt første funn er at Eisenhowers mer arabervennlig politikk kunne ha vært til fordel for Israel selv om Ben-Gurion mente den var fiendtlig mot dem. Dette var fordi USA kunne bruke sitt gode forhold med Egypt til å lage avtaler som ikke var like harde mot Israel. Som for eksempel var det lettere for Egypt å gå med på amerikanske forslag om FN-administrasjon i Gaza og å gi Israel retten til å bruke Akabagolfen om de hadde et godt forhold med dem. Om Egypt hadde hatt inntrykket av at USA ønsket å finne en løsning på Israels premisser var det fare for de fikk støtte av Sovjetunionen. Dette kunne ha ført til at Israels ønsker for området ikke ble like godt ivarettatt eller i verste fall kunne eskalert seg til en væpnet konflikt.

³⁸ Bligh 2014: 804

Mitt andre funn er at selv om fransk støtte var et vippepunkt for Israel til å gå med på kompromissene for FN og Egypt, ville ikke disse kompromissene vært mulig uten at USA hadde etablert båndet med Egypt, selv om det kanskje gikk på bekostning av forholdet til Israel. Frankrike ble derfor brukt som en slags mekler da Israel ikke så ut til å stole på forsikringene fra USA og FN. På grunn av dette var en mer balansert amerikansk utenrikspolitikk en god politikk for Israel.

Kapittel 2 – Historisk Bakgrunn.

Egypt hadde vært et protektorat under Storbritannia siden 1882. Dette medførte at Storbritannia kunne nyttiggjøre seg av kanalen. Etter Nasser kom til makten tok han et valg for å nasjonalisere kanalen for å få kontroll over den og pengene som kom inn i toll. Dette kapitlet vil ta for seg den historiske bakgrunnen for oppgaven og vil hovedsakelig innebære Suezkrisen, hvilke faktorer som gjorde at Israel involverte seg og USAs reaksjoner til krisen. Andre viktige aspekter som konsekvenser av krisen og hvilke faktorer som preget dem vil også bli diskutert.

2.1 Nasjonaliseringen av Suezkanalen

Suezkanalen ble først grunnlagt som et privat foretak, ledet av franske Ferdinand de Lesseps. Selve byggingen av kanalen ble bygget med fransk planlegging, egyptisk arbeidskraft og penger fra begge landene.³⁹ Storbritannia, som lenge hadde prøvd å stoppe byggingen av kanalen ville senere innse de strategiske fordelene med den. Etter at daværende leder av Egypt, Ismail Pashja kom i økonomiske problemer, var han villig til å selge sin 44% andel av Suezselskapet. Storbritannia aksepterte dette tilbudet i 1875 noe som medførte at Suezkanalen ble en viktig strategisk posisjon for britene.⁴⁰

Etter at Egypt lenge hadde vært et britisk protektorat kom Gamal Abdel Nasser til makten etter et militærkupp i 1952.⁴¹ For han var det viktig at kanalen skulle være egyptisk, siden den var bygd av egyptiske arbeidere og ikke var en «gave» fra utenlandske aktører.⁴² Da han kom til makten var planen å ikke velge en side under den kalde krigen, men heller å være på lag med begge parter. Egypt fikk kjøpt våpen fra Tsjekkoslovakia, sponset av Sovjet, og planla å få pengestøtte fra USA og Storbritannia til å bygge en demning gjennom Nilen ved Aswan. Men USA droppet Aswanprosjektet på grunn av egyptiske avtaler med kommunistiske land. Dette førte til at bare en uke senere, 26. juli 1956, bestemte Nasser seg for å nasjonalisere Suezkanalen for å kunne bruke pengene som de fikk inn av kanalen til å finansiere Aswandemningen selv.⁴³

³⁹ Kyle, Keith 2011: 12

⁴⁰ Kyle, Keith 2011: 14

⁴¹ Charlwood, David *Suez Crisis 1956: End of Empire and the Reshaping of the Middle East*, Pen and Sword Ltd, South Yorkshire 2019: 16

⁴² Kyle, Keith 2011: 13

⁴³ Charlwood, David 2019: 17

Storbritannias statsminister Anthony Eden så på Nassers nasjonalisering av kanalen som et angrep på britiske interesser siden Storbritannia hadde vært avhengige av denne kanalen lenge. Det var en av hovedårene for transport av olje som var nødvendig i hele Europa. Eden begynte derfor å planlegge å styrte Nasser, og brukte faktumet at han var en diktator som grunnlag, og hadde fortalt Eisenhower at Nasser kunne sammenlignes med Hitler og Mussolini.⁴⁴

Frankrikes statsminister Guy Mollet støttet Storbritannias reaksjoner på nasjonaliseringen. Frankrike hadde i tillegg konflikt med sin daværende koloni Algerie mot nasjonalistiske opprørere som fikk støtte av Nasser. Storbritannia og Frankrike begynte derfor å planlegge i hemmelighet om å styrte Nasser sammen.⁴⁵ De prøvde først å finne en løsning gjennom Suezkonferansen i London, men Nasser stod på sitt til tross for at 18 av 22 deltakelseslandene støttet at kanalen skulle forbli i internasjonalt eierskap. Men som kompromiss godtok Nasser at alle land, med unntak av Israel skulle få bruke kanalen.⁴⁶

John Foster Dulles sa til britene og franskmennene at de ikke skulle invadere til tross for at kanalen forble nasjonalisert og heller prøve å fortsette med diplomati.⁴⁷ Dulles mente at dette ville føre til at de arabiske statene ble vendt imot Sovjetunionen. Eisenhower var også opptatt med valget og ville ikke risikere at dette skulle gå ut over resultatet.⁴⁸

2.2 Angrep i Sinai

Etter at de tre landene hadde avtalt å styrte Nasser var det Israel som ble de første til å invadere. De angrep med fallskjermhoppere på Mitla Pass i Sinai 29. oktober 1956 som gjorde klart for et landangrep fra Israel.⁴⁹ De begrunnet dette angrepet for FN med å si at det var selvforsvar fra palestinske opprørsgrupper kalt Fedeyeen som hadde baser på Sinai og Gaza. Storbritannia og Frankrike gav derfor både Israel og Egypt et ultimatum om å stoppe krigføringen og trekke seg tilbake minst 16 km fra Suezkanalen. Dersom kravene ikke ble møtt ville de bryte inn.⁵⁰

⁴⁴ Kelly Andrew *ANZUS and the Early Cold War: Strategy and Diplomacy between Australia, New Zealand and the United States, 1945-1956* Open Book Publishers 2018: 157

⁴⁵ Varble, Derek *The Suez Crisis* The Rosen Publishing Group Inc, New York 2009: 82

⁴⁶ Charlwood, David 2019: 34

⁴⁷ Pach Jr & Richardson 1991: 129

⁴⁸ Charlwood, David 2019: 90

⁴⁹ Kyle, Keith 2011: 348

⁵⁰ Kelly, Andrew 2018: 170

Israel trakk seg tilbake fra selve kanalen, men Egypt godtok ikke ultimatumet. Storbritannia og Frankrike begynte derfor å sende bombefly fra blant annet baser på Malta. De begynte å bombardere egyptiske flybaser, luftforsvar og infrastruktur rundt Suez.⁵¹

Israel hadde blitt med på angrepet på grunnlag av at de så på Egypt som en trussel da de, som de fleste andre arabiske statene ikke anerkjente dem som en stat. Israel hadde også kjempet mot Egypt i det Israelerne kalte frigjøringskrigen i 1948-49.⁵² De ville også oppløse en blokada ved Trianstredet som var satt opp for Israel som stoppet tilgangen deres til Rødehavet.⁵³ Frankrike så positivt på å gå inn i en allianse med Israel, men Eden delte ikke det positive synet. Storbritannia hadde allerede vært negativ til Israels aggresjon i Jordan, som gjorde at de var noe tilbakeholdne med å samarbeide med Israel. På grunn av dette ville et Anglo-israelsk samarbeid være vanskelig siden det kunne påvirke Storbritannias forhold til de arabiske statene negativt og gå ut over oljetransporten. Det var derfor viktig for britene at samarbeidet måtte være hemmelig. Derfor ble planen at Israel måtte angripe Sinai for å gi Storbritannia en unnskyldning for å gå in selv.⁵⁴

Etter Israel hadde vunnet slaget i Sinai kom franske og britiske fallskjermjegere inn ved inngangen av Suezkanalen 5. november.⁵⁵ Dagen etter kom det en fullstendig invasjon og etter kun en dag hadde britene og franskmennene kontroll på området. Til tross for en suksessfull invasjon fra Israel, Storbritannia og Frankrikes side ble det stemt ned av FN og verdenssamfunnet.⁵⁶

2.3 Amerikansk reaksjon på invasjonen

Eisenhowers regjering var sterkt imot invasjonen. Og han satte det frem klart for FN at dette hadde skjedd uten at han hadde blitt konsultert om det.⁵⁷ Det ble foreslått konsekvenser i FN med Sovjetunionen og USA utrolig nok på samme side for å få slutt på okkupasjonen, men Storbritannia og Frankrike tok Israel i forsvar og brukte sine veto-retter for første gang siden

⁵¹ Kelly, Andrew 2018: 170

⁵² Kyle, Keith 2011: 30

⁵³ Almog, Orna 2003: 79-80

⁵⁴ Almog, Orna 2003: 89

⁵⁵ Kyle, Keith 2011: 439

⁵⁶ Almog, Orna 2003: 114

⁵⁷ Almog, Orna 2003: 114

1945.⁵⁸ Eisenhower stoppet til og med Storbritannias ønske om lån fra «The International Monetary Fund» etter som økonomien deres hadde blitt svekket av invasjonen.⁵⁹

Eisenhower hadde reagert negativt når han fikk høre om angrepet og gjorde det tydelig for det internasjonale samfunnet at USA ikke hadde noe med det å gjøre. Dulles mente derfor at den beste måten å få de tre angripende statene til å trekke seg var med samarbeid med FN. 2. november 1956 foreslo USA et vedtak i FNs generalforsamling som skulle stoppe de britiske og franske angrepene, før de fikk satt soldater på egyptisk jord.⁶⁰

Da amerikanske etterretningstjenester fikk høre om ultimatumet som de franske hadde gitt Egypt før angrepet ble det beskrevet som unødvendig strengt av Dulles. At Frankrike og Storbritannia brukte sine veto-retter for å beskytte Israel gjorde dem også bekymret, og de begynte å mistenke et større angrep. Det ble gjort klart at de måtte gjøre noe, men innad i den amerikanske regjeringen ble det sagt at Storbritannia og Frankrike hadde gjort en stor feil, men den ekte fienden fremdeles var Sovjet. Det ble derfor ikke gjort noe større tiltak for å stoppe dem.⁶¹

Sovjetunionen var så negativ til situasjonen at de foreslo en felles militær operasjon sammen med amerikanerne for å stoppe britene og franskmennene. Men Eisenhower ville ikke bryte alliansen og forholdene han hadde med de to statene, i alle fall ikke å gå til krig mot dem. For USA var det best å gjøre dette gjennom FN da det viste for omverden, spesielt de arabiske statene, at de tok avstand fra sine alliertes handlinger.⁶²

Press fra USA og FN i tillegg til de økonomiske problemene tvang Eden til å trekke Israel ut av Egypt 9. januar 1957. Dette førte til at Frankrike også trakk seg ut like etter og FN-tropper ble sendt inn i stedet for å bevare freden.⁶³ Fiaskoen under Suezkrisen viste at Storbritannia og Frankrike ikke lenger var stormakter. Amerikas inngrep viste at det var de som var den nye supermakten og at tiden for å gjøre slike handlinger uten å først forhøre seg med USA var slutt.⁶⁴

⁵⁸ Almog, Orna 2003: 98

⁵⁹ Adamthwaite, Anthony *Suez Revisited* Royal institute of International Affairs 1988: 463

⁶⁰ Warner, Geoffrey *International Affairs: The United States and the Suez Crises* Royal institute of International Affairs 1991: 314

⁶¹ Warner 1991: 314

⁶² Warner 1999: 315

⁶³ Kyle, Keith 2011: 414

⁶⁴ Fry & Miles 1993: 54

USA som ny supermakt var nå stilt i en situasjon hvor de måtte samarbeide med FN for å få Israel til å trekke seg ut. Selv om Israel hadde trukket seg fra store deler av Sinai, stod de fremdeles fast i Gaza og Sharm el-Sheikh. De ville ikke følge tilbaketrekningen til Storbritannia og Frankrike før de hadde fått innvilget fri passasje gjennom Akabagolfen og stoppet angrep fra Fedeyeen i Gaza.⁶⁵

⁶⁵ Almog, Orna 2003: 121

Kapittel 3 – Amerikansk utenrikspolitikk under Eisenhower

Eisenhowers utenrikspolitikk var preget av det som blir kalt «massive retaliation». Det kan ofte bli sett på som en fortsettelse av Trumandoktrinen siden det i bunn og grunn handlet om å stoppe spredningen av kommunisme, men Eisenhowers metode var mer kontinuerlig. Dulles hadde kritisert Trumans handlinger, som for eksempel luftbroen til Berlin, for å være krisereaksjoner. Altså at han mente at Trumans tiltak ofte kun oppstod i krisesituasjoner. I stedet for å sende støtte til land som kjempet imot kommunistisk aggresjon ville Eisenhowers politikk ville derfor prøve å samle land i en felles motstand mot kommunismen i hva han kalte en «free world community». ⁶⁶

Denne utenrikspolitikken legger derfor grunnlaget i hvordan Eisenhower administrasjonen håndterte Sinai krigen. Siden formålet var å holde Sovjetunionen og kommunisme unna viser denne politikken hvorfor USA tok et mer tilbakeholdent forhold til Israel, samtidig som at de fremstod som å støtte Egypt i prosessen for å få til en israelsk tilbaketrekning fra Sinai. Dette kapittelet skal analysere Eisenhowers utenrikspolitikk i Midtøsten for å forklare hvorfor Eisenhower virket som å ha en mer nøytral Israelpolitikk.

Eisenhowers har ofte blitt beskyldt for å ha en mindre Israelvenlige politikk enn hva Truman hadde før ham, til tross for at begge presidentenes utenrikspolitikk i stør grad dreide seg om å stoppe spredningen av kommunisme. Men selv om blant annet Eisenhowerdoktrinen kan bli sett på som en forlengelse av Trumandoktrinen, da de hadde lignende konsepter var Eisenhower doktrinen mer rettet mot de arabiske statene. Dette tydeliggjøres av at Truman fikk kritikk fra arabiske ledere for å ha støttet Israel under den første Israel-arabiske krigen i 1948. Eisenhower derimot ble beskyldt av Ben-Gurion for å gå imot dem til fordel for Egypt da han ønsket en mer balansert politikk mellom de to statene.

Eisenhowers politikk mot araberne gikk mer ut på å holde Sovjet unna, noe som fort kunne gå på bekostning på Israel. Det var usannsynlig at USA kunne fremstå som stormakten som kunne hjelpe dem, om Eisenhower samtidig skulle støtte Israel, som de anså som en fiendtlig stat. Med politiske initiativer som Bagdadpakten og Eisenhowerdoktrinen som skulle prøve å sette opp en samlet front mot Sovjet, hadde kommunismen allerede fått fotfeste i land som Egypt, noe som

⁶⁶ Wells Jr., Samuel F. *The Origins of Massive Retaliation* the Academy of Political Science 1981: 34

gjorde at tiltakene kunne virke splittende. Dette gjorde det derfor enda viktigere for USA å vise støtte til Egypt ettersom de var særlig sårbare.

Israelpolitikken på den andre siden kan ved første øyekast virke som om at den ble lagt litt til sides da Eisenhower mente at Israel var relativt trygge mot kommunisme. I følge Dulles ville det være vanskelig å ha en utenrikspolitikk som ikke var godkjent av jødene. Men til tross for det var det noe han ville gjøre. Derfor tok USA valg som var upopulære hos både Israel og den sionistiske lobbyvirksomheten i USA, som å stemme for sanksjoner på Israel, men Israel kom likevel relativt godt ut av Sinaisituasjonen. At Israel til slutt fikk lov til å bruke Akabagolfen for skipsfart, samtidig som at Egypt måtte gi fra seg Gaza til FN tilsier at USAs israelpolitikk ikke var så anti-Israel, men heller en vennskapelig likegyldighet.

Det kan derfor argumenteres for at den amerikanske Midtøstpoltikken var mer balansert enn noe annet. Selv om Eisenhower slo hardt ned på Israel var dette fordi han mente at de var den angripende parten i konflikten. Til tross for dette mente Eisenhower at de gjorde så mye som de kunne gjøre for Israel uten å miste innflytelse i regionen.

3.1 Eisenhower vs. Truman

Ettersom Truman hadde vært med på å etablere Israel som stat og generelt sett så ut til å støtte sionisme, lå et godt forhold mellom USA og Israel i kortene. Peter L. Hahn mener at Truman-administrasjonen var splittet når det kom til den første Israel-Arabiske krigen i 1948 og det var vanskelig å formulere en god politikk under konflikten. Men til slutt endte administrasjonen opp med å anerkjenne Israel som en stat, og Truman forsikret sionistene om amerikansk støtte.⁶⁷ Til tross for at Israel ikke syntes at støtten de fikk under 1948-krigen var tilstrekkelig, var den stor nok til at de arabiske statene protesterte mot den amerikanske støtten til Israel.⁶⁸

Eisenhower på den andre siden har blant annet blitt beskyldt for å nedprioritere Israel, da de ble sett på som trygge mot kommunisme. Yaacov Bar-Siman-Tov mener at Eisenhower så på Israel som et hinder for deres interesser i Midtøsten. Dulles skulle også ha vært overbevist om at

⁶⁷ Hahn, Peter L. 2004: 44-47

⁶⁸ Hahn, Peter L. 2004: 63

Trumans støtte til Israel hadde undergravd det amerikanske forholdet til de arabiske maktene.⁶⁹ Med tanke på Eisenhowers retorikk om at land skulle stå sammen mot kommunismen gir dette mening. Sovjet hadde allerede godt fotfeste i Midtøsten og for å ikke risikere at S.S.S.R skulle bli sett på som det beste alternativet å gå til for støtte, var det viktig for Eisenhower at de ikke fremstod som å være på lag med Israel, som de anså som en fiende.

Selv om Truman tilsynelatende hadde lettere for å støtte Israel på bekostning av å opprettholde et godt forhold til de arabiske maktene, støtten han fremdeles Eisenhowers foreslåtte mer upartiske løsning på konflikten i Sinai. Truman gikk offentlig ut i en spalte for vise støtte til forslaget.⁷⁰ Dette kan bety at dersom Truman lente i en mer pro-israelsk retning, var ikke den upartiske politikken som ble ført i Sinai nødvendigvis så anti Israel som først antatt. Det gir heller ikke inntrykk av at Eisenhower så på Israel som et hinder. Men dette kan også være et resultat av Truman hadde endret sitt syn siden sin presidentperiode. Uansett viser det at Truman og Eisenhower hadde noenlunde samme syn på Sinaisituasjonen til tross for å ha Trumans mer Israel-vennlige politikk i tidligere kriser.

Om man skal tro historikere som Peter Hahn, David Tel og Bar-Siman-Tov lente Truman seg i en mer Israel-sympatisk og sionistisk retning.⁷¹ Noe som er en kontrast til Eisenhower. Dulles viste bekymringer ovenfor dette i en samtale med juristen Arthur D. Dean når de snakket om å få Israel med på å droppe planen sine om en israelsk siviladministrasjon i Gaza og heller få en fra FN. Men Dulles ble informert om at amerikanske jøder hadde støttet Israel. Kjente amerikanere med jødisk bakgrunn, som blant annet den tidligere Amerikanske offiseren Lucius Clay, hadde fortalt Golda-Meir at de burde holde på sine krav. Dulles hadde også en mistanke om at rabbi Abba Hillel Silver var en av dem. Noe som var viktig da han var en mann med mye innflytelse som både nasjonal styreleder i *State of Israel Bonds* og en viktig figur i mange sionistiske organisasjoner i USA.⁷²

⁶⁹ Bar-Siman-Tov, Yaacov The United States and Israel since 1948: A "Special Relationship"? Diplomatic History, Volume 22, Issue 2 1998: 233

⁷⁰ Galambos, L & Van EE, *Daun The Papers of Dwight David Eisenhower: The Presidency: Keeping the Peace. Vol. XXVIII* The Johns Hopkins University Press: Baltimore, Maryland 2001: 56

⁷¹ Hahn, Peter L. 2004: 27 Tal, David 2010: 40 Bar-Siman-Tov 1998: 233

⁷² Notat fra telefon samtale mellom Dulles og Athur H. Dean, New York, 19. februar 1957, FRUS. 1955-1957, side 115

Ifølge Dulles skulle Eisenhower også ha hatt en analyse av brev og telegrammer han hadde fått inn etter en offentlig tale om Sinaisituasjonen. Av de jødiske korrespondentene skal det ha vært 10% som støttet ham og 90% som var imot.⁷³ Med en slik motstand viser det at Eisenhowers politikk fremstod som mindre Israel-vennlig, i alle fall internt i USA. Noe som Truman ikke fikk da han ifølge Hanh skal ha vært mer mottagelig til jødisk innflytelse i regjeringen og gått for «the Jewish vote».⁷⁴

3.2 Politikk rettet mot de arabiske statene

Eisenhowers politikk kan ofte blir sett på som en fortsettelse på Truman når det kom til å bekjempe det de kalte trusselen om kommunisme. Men Eisenhower hadde også modifisert politikken når det kom til de arabiske statene for å prøve å inkludere dem mer i sin «Massive retaliation» politikk, da han mente at Trumans favorisering av Israel kunne ha ekskludert dem.⁷⁵

Et forsøk på å gi de arabiske statene en vestlig assosiasjon var grunnleggelsen av Baghdadpakten. Denne pakten skulle samle stater i Midtøsten sammen med Storbritannia for å stå imot kommunisme. Men Baghdadpakten ble kritisert av så å si alle medlemmene utenom Irak, og i tillegg ble ikke Egypt med i pakten noe som gjorde dem sårbare for Sovjet. Men til tross for dette viser den at Eisenhower gjorde tiltak for å holde araberne innenfor vestlig innflytelsessfære. I tillegg til dette ekskluderte de Israel fra pakten, noe som igjen understreker at Eisenhowers Midtøstpolitikk var mer rettet mot araberne.⁷⁶

Men denne pakten var problematisk med tanke på til hva Eisenhower ønsket å oppnå med sin politikk. Som et eksempel hadde Nasser fortalt Dulles at han så på Baghdadpakten, sammen med Suez og Sinaikrisen, som et vendepunkt når det kom til at de skulle drive handel med Sovjet. Han mente at disse tiltakene hadde ført dem nærmere hverandre. Det gir mening at Egypt syntes at det var problematisk da Storbritannia var med i pakten da de angrep Egypt. Dette medførte at Baghdad pakten ikke virket for å beskytte Midtøsten som en helhet, og heller førte til splittelse mellom de som så til USA eller Sovjet innad i den arabiske regionen.

USA virket heller ikke til å være interessert i å bli med i pakten selv, noe som var problematisk for pakten som et politisk virkemiddel. Selv om Eisenhower var med å få liv i pakten viste ikke

⁷³ Samtale mellom Dulles og Dr. Roswell Barnes, Washington 22. februar 1957, , FRUS. 1955-1957, side 133

⁷⁴ Hanh 2004: 27

⁷⁵Hanh 2004: 147

⁷⁶Hanh 2004: 153

den det fulle potensiale for Eisenhowers politikk. Og i tillegg til at Egypt ikke ble med, var Eisenhowers politikk også det man kan kalle pan-Arabisk.

Nathan J. Citino beskriver dette som Eisenhowers islamske strategi. Strategien gikk ut på å bruke islam som et verktøy for politikk i Midtøsten som en kontrast til den ateistiske kommunismen som kom fra Sovjetunionen. Ved å gå sammen med Kong Saud, som muslimsk monark, for fremme viktigheten av islam i muslimske land ville de være mindre påtagelige for kommunisme, og dermed støtte fra S.S.S.R. som han fryktet at Egypt skulle gjøre. Men denne strategien har blitt kritisert i ettertid for å ha undervurdert islam som politisk ideologi og også ikke sett problematikken rundt kong Saud som leder.⁷⁷ Men som en politikk med det fremste formålet å unngå kommunisme gir den mening i denne konteksten. Dette viser også at Eisenhowers politikk kanskje prioriterte Sovjettrusselen over andre underliggende problemer i regionen, noe som kan støtte opp om hvorfor han fremstod til å ta Egypts side over Israel under Sinaikrisen.

Et siste eksempel som viser hvordan Eisenhowers utenrikspolitikk knyttet bånd til de arabiske statene er Eisenhower doktrinen materialiserte seg i løpet av Sinaikrisen. Siden Sovjet allerede hadde en fot innenfor Egypt, introduserte Eisenhower denne doktrinen for å gi støtte til de andre arabiske statene for å gi dem mulighet til å beskytte seg. Dette betydde også å utelate Israel da de som sagt ble sett på som en fiendtlig stat for de landene som var målgruppen for doktrinen. Eisenhowersdoktrinen kan derfor minne om Trumandoktrinen, utenom at for Eisenhower var den først og fremst de arabiske statene, og ikke andre deler av verden. Dette tilsier igjen at Eisenhowers politikk var mer fokusert på å stoppe kommunismen fra å få fotfeste hos araberne.⁷⁸

3.3 Israelpolitikk

Denne oppgaven tar som sagt David Tals tolkning av forholdet mellom USA og Israel i betraktning. Han beskrev forholdet som «friendly impartiality». Denne beskrivelsen passer sammen med Eisenhowers mål om å bli en stormakt de arabiske statene kunne gå til fremfor Sovjet. Samtidig hadde de et godt forhold til Israel, selv om Ben-Gurion ved flere anledninger beskyldte Eisenhower for å ta araberne sin side under det diplomatiske arbeidet rundt Sinai.

⁷⁷ Citino, Nathan J. *From Arab Nationalism to OPEC: Eisenhower, King Saud and the making of U.S relations* Indiana University Press 2002: 95

⁷⁸ Hanh 2006: 41

Selv om Eisenhower kanskje så på Israel som trygge fra kommunister, jobbet han tett sammen med Ben-Gurion for å få til en løsning. Og med tanke på at Israel fikk sikret fri passasje, i motsetning til Storbritannia og Frankrike som måtte forlate Suezkrisen tomhendt, viser det til at USAs diplomatiske arbeid også hadde en positiv effekt.

På en side kan dette være på grunn av press fra Sionister og Israelvennlige internt. Dulles mente for eksempel at det å stemme for sanksjoner var avgjørende for at det skulle komme frem til en god løsning. Men når det gjelder å bruke dette som en balanserende handling kunne det bli vanskelig. Dulles mente at det var nesten umulig å gjennomføre en utenrikspolitikk som ikke ble godkjent av jødene i USA, noe som han ønsket å gjøre ifølge ham selv.⁷⁹

Dulles mente med at politikken måtte være godkjent av jødene kan det kanskje henvises til blant annet presset fra Balaban gruppen som satt press direkte på Dulles etter sanksjoner ble foreslått.⁸⁰ Også i det offentlige var det vanskelig å kunne være for «anti-Israel» da USA hadde en relativt stor jødisk befolkning, og Ben-Gurion appellerte til mange av dem.

Som nevnt i 3.1 hadde Israel fått kritikk fra mye av denne jødiske befolkningen og det kan se ut som at motstanden startet ganske tidlig fra de jødiske miljøene i USA. Offentlig presse mente situasjonen var urovekkende for Israel allerede når Nasser startet nasjonaliseringen av kanalen. 21. september 1956 ble det skrevet et innlegg i *The Southern Jewish weekley* om farene Nassers eierskap av Suezkanalen hadde for Israel. Artikkelen viser støtte til Israel ved å kritisere mange av de store statene i verden for at de «tolererte» Egypts blokade for israelske skip gjennom kanalen og hevdet at Israel kjempet for hele verden ved å kjempe for sin rett til å bruke den. Artikkelen begrunnet dette med at blant annet denne blokaden kunne spre seg til mindre europeiske nasjoner som Norge, Sverige, Nederland og Hellas.⁸¹

Selv om dette ble skrevet av en jødisk avis og ikke var noe nasjonalt, viser det fremdeles at Ben-Gurion var og Israel var en populær figur på den fronten.

Det kan derfor virke som at det Ben-Gurion prøvde i diskusjonene med USA å spille på at USA hadde en betydelig jødisk befolkning. Som for eksempel i et brev sendt til Eisenhower så Ben-Gurion ut til å bruke eksempelet om Moses som fikk utdelt de ti bud i Sinaiørkenen som et

⁷⁹ Samtale mellom Dulles og Henry R. Luce, Washington, 11 februar 1957, FRUS. 1955-1957, side 80

⁸⁰ Ganin, zvi 2005: 217

⁸¹ Segal, Alfred *Israel in Danger if Nasser Holds Suez*, The Southern Jewish Weekly Vol 33 - No. 36, side 1

argument for hvorfor Egypt ikke hadde enerett på området. Ved å bruke budskapet fra budene virket det som at det var diskriminering at USA støttet Egypt da Israel hadde en historisk og religiøs tilknytning til området.

Mr. President, in the Law which we received more than three thousand years ago on Mount Sinai, and which has become part of mankind's heritage, the Message went forth that there shall be no discrimination between man and man and between nation and nation. ⁸²

Men dette betyr ikke at Ben-Gurions appellering til religiøse og historiske rettigheter direkte påvirket Eisenhowers politikk. Den viser heller at forholdet mellom de to landene delvis var basert på at USA var et land som også hadde røtter i jødedommen, noe som Eisenhower måtte ta hensyn til. Slev om politikken som Ben-Gurion mente diskriminerte mot Israel fremdeles ble ført var det gjort ut av nødvendighet, og ikke for å «straffe» Israel.

Presidenten mente at de gjorde så mye som mulig for å hjelpe Israel for å få en lett og akseptabel tilbaketrekning. Men om de gjorde noe mer ville håp om Vestlig innflytelse forsvinne da de arabiske statene fått inntrykket av at USAs politikk var styrt av jødisk innflytelse noe som ville ledet dem til Sovjet.

I expressed the view that we had gone just as far as was possible to try to make it easy and acceptable to the Israelis to withdraw and I felt that to go further would almost surely jeopardize the entire Western influence in the Middle East and make it almost certain that virtually all of the Middle East countries would feel that United States policy toward the area was in the last analysis controlled by the Jewish influence in the United States and that accordingly the only hope of the Arab countries was in association with the Soviet Union. ⁸³

Dette begrunner hvorfor Eisenhowers israelpolitikk gikk såpass hardt mot Israel i forhold til Egypt. Med tanke på at Israel fikk støtte om fri passasje gjennom Akabagolfen og fikk Egypt ut av Gaza med en FN administrasjon kom de likevel godt ut av det. Dersom USA ikke hadde hatt

⁸² Melding fra Ben-Gruion til Eisenhower, FRUS. 1955-1957, Jerusalem, 8. februar 1957, side 68

⁸³ Samtale mellom Eisenhower, Dulles og Lodge, FRUS. 1955-1957, Georgia, 16. februar 1957, side 102

et godt forhold til Egypt under det diplomatiske arbeide er det ikke like sikkert at Israel i det hele tatt hadde nådd gjennom med noen av kravene sine.

3.4 Eisenhowers utenrikspolitikk: Balanse i forholdene

For at Eisenhowers «Massive relation policy» skulle klare å samle land mot kommunisme var det å stille seg imot Israel en nødvendighet. De kunne ikke overbevise Egypt om å ikke samarbeide med Sovjet om USA ikke kunne virke som å støtte dem. Balansering av forholdene med både Egypt og Israel var derfor viktig for å unngå en ny situasjon hvor arabiske stater kunne reagert negativt på amerikansk støtte til Israel som skjedde i 1948.

I starten av februar 1957 hadde Israel godt grep på Gaza og Sharm el-Sheikh, og de virket ikke til å ville gi slipp på områdene på noe annet enn sine egne premisser. Siden Dulles mente han ville føre en politikk som ikke ble støttet av de jødene viser det at det skjedde en endring i utenrikspolitikken. Dulles ville gå imot den jødiske lobbyen ved å legge sanksjoner på Israel. Men dette betydde ikke at endringen kun skje ved at de gikk imot Israel. Det var mer som et tiltak for å trekke Israel ned på et nivå hvor de var villige til å samarbeide.⁸⁴

Men selv om det virket som at Dulles sin ønskelige politikk ville straffe Israel for angrepet, hadde han også fortalt Eisenhower at selv om den USAs FN ambassadør Henry Cotton Lodge Jr. var fast bestemt på å stemme for sanksjoner hadde Dulles håpet at de slapp å faktisk sette sanksjonene. Han hadde håpet at bare det å stemme for dem ville være nok. Eisenhower argumenterte også for at grunnen de måtte være så harde mot Israel var, fordi de var det eneste vestlige landet som fremdeles hadde en utenrikspolitikk rundt Sinaisituasjonen. Uten noen annen form for vestlig innspill hadde de ikke noe annet valg enn å følge FN. Ifølge Eisenhower hadde de også fått kritikk for at de ikke hadde protestert mot Egypt når de nektet Israel skipsfart gjennom Akabagolfen. Dulles kommenterte at de ville gå imot Egypt på dette neste gang det ble tatt opp i FN.⁸⁵

⁸⁴ Samtale mellom Dulles og Henry R. Luce, Washington, 11 februar 1957, FRUS. 1955-1957, side 80

⁸⁵ Telefon samtale mellom Dulles og Eisenhower, Thomasville og Washington, 12. februar 1957, , FRUS. 1955-1957, side 88

Siden både Dulles og Eisenhower mente at sanksjonene forhåpentligvis skulle fungere som en trussel for å få fart på Israels retrett blir balansen i politikken tydeligere. De hadde også tatt til seg kritikken om at de lot blokaden ved Akabagolfen skje. At Dulles sa at de ville støtte Israel ved neste mulighet understreker at til tross for at politikken virket til å favorisere Egypt, eksisterte det fremdeles støtte til Israel selv om verken Ben-Gurion eller Israel-vennene i det hvite hus så det.

En CIA-rapport om hvilke effekter de trodde sanksjonene ville ha understreker at hensiktene med å true med sanksjoner var mer en trussel en at de trodde at sanksjonene i seg selv kunne ha tvunget Israel til å trekke seg ut. Det så i utgangspunktet ut som at økonomiske sanksjoner ville ha god effekt i lengen. Ifølge rapporten var Israel veldig avhengige av import av mat, olje og militærutstyr, samtidig som at kun 130 millioner av 357 millioner dollar av import kostnadene ble dekket av eksport. Resten ble dekket av Vestlig bistand.

Men på den andre siden mente de at sanksjonene ikke ville føre til en hurtig tilbaketrekning slik de hadde håpet. De mente at Israel ville holde ut sanksjonene så lenge som mulig i et håp om få en økt grad av sympati fra andre land. Også med den eksisterende sympatien de hadde fra Frankrike og flere sionistiske grupper innad i USA ville det ha vært umulig for regjeringen å stoppe private bidrag til Israel.⁸⁶

Selv om USAs politikk ved første øyekast virket som den var mer til fordel for Egypt, var dette trolig noe som ble gjort av nødvendighet i henhold til Eisenhowers ønske om å få samlet land mot kommunismen. Dette betyr ikke at USA egentlig var på Israels side hele tiden, da det klart virker som at Eisenhower ikke stod bak angrepet. Men med at de kunne støtte Israel med fri passasje samtidig som de støttet Egypt med å få Israel helt ut av området viser det at politikken mot de to statene var mer eller mindre balansert.

Denne type politikk skulle vise seg å være avgjørende når det kom til det diplomatiske arbeidet med å få Israel til å trekke seg tilbake fra Sinai og Gaza. Med et Egypt som stadig kom nærmere og nærmere sovjet var denne situasjonen som et siste forsøk på få dem inn i Vestlig innflytelsessfære.

⁸⁶ Notat fra CIA, Washington, 19 februar 1957, FRUS. 1955-1957, side 117

Kapittel 4 – I skyggen av den kalde krigen

Den amerikanske utenrikspolitikken under Sinaikrisen handlet i bunn og grunn om den kalde krigen selv om den i dette tilfellet var konsentrert i Midtøsten. Eisenhower hadde derfor endret Trumans gamle politikk ovenfor konflikten mellom de arabiske statene og Israel, da han mente at Truman hadde favorisert Israel.⁸⁷ For å unngå at Egypt skulle søke mer støtte fra Sovjetunionen under Sinaikonflikten, måtte USA derfor sørge for at de hadde et godt forhold til araberne, noe som kan ha gått på bekostning av forholdet til Israel.

Men selv om det kunne virke som at USA satt det å holde Egypt unna Sovjet fremfor Israels interesser fra Ben-Gurions side kan dette også bli sett på fra en annen side. Den israelske historiker David Tal mener at Ben-Gurion hadde mistillit til Eisenhower-regjeringen fordi han ikke så prinsippene, interessene og idealene i politikken som de egentlig hadde ført i denne situasjonen. De var mer opptatt av å se Israel gjennom en amerikansk linse og gikk bort fra det de så på som politikk som favoriserte Israel under Truman. Hovedpoenget her er at til tross for at Dulles og Eisenhower var mer «nøytrale» til Israel i forhold til Egypt, stilte de fremdeles opp for Israel, og forholdet var ikke så turbulent som først antatt.⁸⁸

Dette kapittelet vil derfor analysere hvilke initiativer Eisenhower-regjeringen brukte for å støtte Egypt nok til å ikke skulle søke direkte støtte fra Sovjet, hvordan Israel reagerte på dette og hvorfor amerikansk støtte til Egypt også var til fordel for Israel.

Selv om Eisenhower og Dulles kunne fremstå som at de forlot Israel fra en israelsk side var ikke svaret så enkelt. USA hadde kjørt en politikk som var mer til fordel for Egypt enn hva Israel var vant til fra blant annet deres konflikt med Egypt på slutten av 1940-tallet. De blir bedt om å trekke seg ut av Sinai med trusler om sanksjoner, Eisenhower så ut til å være mer opptatt av å få Israel ut av området enn å løse problemene de invaderte for å løse. Dette ble gjort med godt grunnlag da Eisenhower var bekymret for at Sovjetunionen skulle få bedre fotfeste i Midtøsten. Eisenhower mente at både Egypt og Saudi-Arabia hadde tatt imot støtte med en naiv holdning om at Sovjet ikke skulle kreve noe tilbake. Ved første øyekast kan dette se ut som at USA så på

⁸⁷ Hahn, Peter *L Cought in the Middle East: U.S Policy toward the Arab Israeli Conflict, 1945 - 1961* The University of North Carolina Press: Chapel Hill and London 2004: 147

⁸⁸ Tal, David 2021: 40

Israel som trygg fra sovjetisk innflytelse og at de dermed kunne skifte fokuset over til de arabiske statene.

Men ved å se på Sovjets holdning til Israel sammen med de arabiske statenes syn på saken blir det tydelig at Midtøsten under amerikansk innflytelse var det beste for Israels interesser. Sovjetunionen ville trolig ha vært Nassers side i mye større grad og hadde kanskje ikke kjempet like hardt for å sikre blant annet Israels rett til å bruke Akabagolfen. Dette vil si at USAs mer arabervennlige politikk kan ha spilt en viktig rolle for å få Israel ut fra egyptisk område med best mulig utfall for Israel.

Men på den andre siden gav dette Israel inntrykket av at USA ikke tok hensyn til deres interesser. Det kan ha hatt en påvirkning på hvor mye Israel stolte på forsikringene de fikk av USA og FN. Spesielt med tanke på at FN ikke kunne love å ha UNEF-styrkene til stede i Gaza lenger enn hva Nasser tillot. Dette gikk imot Ben-Gurions ønske om å kunne fortelle befolkningen sin at de hadde fått Egypt unna Gaza.

4.1 «Nasjonalisme, sterkere en kommunisme» – USAs støtte til Egypt

Det er klart at Sovjetunionen hadde en påvirkning på det diplomatiske arbeidet som skjedde rundt Sinaikrigen. Eisenhowers mer vennlige politikk mot de arabiske statene blir blant annet forklart av Orna Almog som at USA og Sovjetunionen var i et kappløp for å fylle et maktvakuum i Midtøsten.⁸⁹ Dette innebar naturligvis at begge stormaktene måtte virke som den beste samarbeidspartneren for Midtøsten, noe som kan ha ført til en negativ reaksjon fra Israel. Men kommunikasjon mellom personer fra den amerikanske og de arabiske regjeringene viser at dette var en nødvendighet fra amerikansk side for å holde Sovjettrusselen på noenlunde avstand.

Eisenhowers støtte til Egypt i dette tilfellet så ut til å ha gått ut over tillitten i det Israel-amerikanske forholdet. Israel hadde trolig håpt på samme støtte som de fikk i 1948, men ble i stedet møtt med politiske initiativer som styrket de arabiske statene. Ben-Gurion var skeptisk til Eisenhowers interesser hos de arabiske statene i Midtøsten og så på amerikanske forsøk på å holde innflytelse i området som truende. Abba Eban hadde gjort dette tydelig etter Israel hadde bedt om militær støtte fra USA i 1955. Han understrekte at det var viktig at de fikk denne støtten før, eller i det minste samtidig som at USA bestemte seg for om de skulle bli med i

⁸⁹ Amog 2004: 110

Baghdadpakten. Da dette ble gjort som reaksjon på at Egypt hadde fått kjøpt tsjekkiske våpen sponset av Sovjetunionen var amerikansk assosiasjon med pakten noe som hadde preget forholdet mellom dem og det ble tydelig at Israel så mørkt på at USA skulle spille på lag med araberne. Eban hadde foreslått at USA burde ha gjort alt de kunne for å få Nasser mindre populær og kutte all økonomisk støtte til Egypt. Eban mente at de skulle la han «*stew in Russian juice*» i stedet for å opprettholde et forhold.⁹⁰

Selv om Israel hadde blitt skeptisk allerede i 1955, ble nødvendigheten for Eisenhowers anti-kommunistiske politikk enda mer nødvendig etter krisen startet. Nasser hadde uttrykt bekymringer for fremveksten av kommunistiske bevegelser etter krisen med Israel startet. Nasser hadde fortalt det amerikanske utenriksdepartementet at det presset kom fra kommunistgrupper innenlands. Vestlig medias fremstilling av Israel som en mektig hær som kunne ta Kairo på noen få dager, i tillegg til svartmaling av Egypt hadde ledet til at Sovjetunionen hadde blitt propagandert til en løsning for israelsk aggresjon. Sovjetunionens statsminister Nikolaj Bulganins fordømmelse av Israel hadde også fremmet ideen om at samarbeid med S.S.S.R kunne være en løsning, også i den egyptiske nasjonalgarde.⁹¹

Om Nassers bekymringer var reelle eller om dette bare var noe han sa for å få amerikansk støtte er umulig å si. Men siden Nasser påpekte at kommunistbevegelsen i Egypt hadde gått fra håndterlig til noe som han ikke kunne stå imot i offentligheten ble det tydelig at for mye amerikansk støtte til Israel kunne lede Nasser rett til Sovjetunionen.⁹²

Sårbarheten for kommunistisk innflytelse gjaldt ikke bare Nasser. Eisenhower syntes blant annet at Kong Saud av Saudi-Arabia var naiv ovenfor hvor lett de tok på Sovjet. Saud hadde fortalt Eisenhower at de, sammen med Nasser og Syrias president, enkelt kunne bryte kontakten med Sovjet dersom de blandet seg inn i landenes affærer. Eisenhower så dette som bekymringsverdig da han mente at Sovjet neppe ville tillate dette. Og selv om Saud hadde fortalt dette til

⁹⁰Telegram Fra det amerikanske utenriksdepartementet til utenriksminister møtet i Geneva, Washington, 8. november, 1955, FRUS. 1955–1957, Volume XIV (Washington: United States printing office 1989) side 390

⁹¹ Telegram fra ambassaden i Egypt til det amerikanske utenriksdepartementet, 10. januar, 1957, FRUS. 1955-1957, side 12

⁹²Telegram fra ambassaden i Egypt til det amerikanske utenriksdepartementet, 10. januar, 1957, FRUS. 1955-1957, side 12

Eisenhower i et forsøk på å forsikre ham om at nærheten Saud og Nasser hadde hatt til Sovjet var overdreven viste det bare enda en grunn til at USAs innflytelse sto i fare.

Dette kan bli understreket med at Eisenhower skrev i dagboken sin etter samtalen at han var skeptisk til Sauds forklaring av Fedeyeen-angrepene som hadde blitt sendt mot Israel fra Gaza. Eisenhower noterte i dagboken at han mente Saud enten måtte ha frivillig valgt å tro på Nassers forklaringer om at angrepene var overdrevne og ble gjort ut av nød, eller om at han bare var naiv. Det som er interessant er at Eisenhower tok et aktivt valg med å ikke kommentere på Sauds uttalelser selv om han trodde på at angrepene var en reel trussel for Israel.⁹³ Dette viser til at Eisenhower valgte å ignorere problemet i stedet for å prøve å gjøre Saud klar over at det var en ekte fare for Israel som de prøvde å beskytte seg mot. Det er usikkert Saud faktisk var naiv ovenfor Sovjetunionen eller om de ønsket å holde dørene åpne, men det viste at Eisenhower ikke gikk Israel i forsvar, for å opprettholde en god kommunikasjonskanal med en arabisk leder.

Usikkerheten rundt hvor araberne stod i forhold til Sovjet kan ha ført til politikken som bidro til at USA la mer press på Israel. Et par uker etter samtalen med Saud ble det sendt et memorandum til den israelske ambassaden som blant annet truer Israel med økonomiske sanksjoner om de ikke trakk seg ut.⁹⁴ Selv om Israel mente at de ble urettferdig behandlet med tanke på sanksjoner mot dem og ikke Egypt, var det et nødvendig steg for at Egypt ikke skulle gå til Sovjet, men det var kanskje ikke nok.

Eisenhowers mer balanserte politikk ovenfor Israel kan ha sett ut til å få Egypt med på USAs ønskelige løsning på krisen. Nasser hadde fortalt Utenrikspolitikeren Raymond A. Hare at Egypt var klare for å gå med på deler av USA og FNs krav om hva som skulle skje etter Israel hadde trukket seg ut. Nasser hadde blitt enig om å tillate at Suezkanalen skulle bli åpen for israelsk skipstrafikk igjen, Siviladministrasjonen i Gaza kunne bli styrt av FN etter Israel hadde trukket seg, og han var villig til å formidle at Fedayeen-angrep var imot Egypts interesser med tanke på nabolandene som for eksempel Jordan. Den eneste bakdelen var at Nassers var skeptisk til at

⁹³ Galambos, L & Van EE, *Daun The Papers of Dwight David Eisenhower: The Presidency: Keeping the Peace. Vol. XXVIII* The Johns Hopkins University Press: Baltimore, Maryland 2001: 25

⁹⁴ Aide-Mémoire fra det amerikanske utenriksdepartementet til den israelske ambassaden, Washington, 11. februar, 1957, FRUS. 1955-1957, side 78

Israel prøvde å unngå FN sanksjonene. Det ville si at dersom FN ikke kunne få Israel til å trekke seg ut var han klar til å bruke militærmakt for å få dem ut.

Disse betingelsene fra Nasser viser igjen hvor viktig det var for USA å ta avstand fra Israel for å komme nærmere Egypt. Da dette kunne føre til at Nasser tok en mer vennlig stilling til situasjonen. Og som Nasser selv sa, var det kun om FN-styrkene ikke fikk kontroll på Gaza som ville føre til at Egypt ville ta å gjøre noe for Gazasituasjonen selv.

Men, selv om USA holdt frem med denne politikken i starten av 1957, og som sagt også truet Israel med sanksjoner, oppstod det problemer. Nasser hadde 15. februar 1957 gitt inntrykk av at det kunne bli nødvendig å søke støtte hos Sovjetunionen for å få Israel bort fra Sinai allikevel. Han begrunnet dette med at USAs kobling med Storbritannia, Frankrike og Israel hadde ført til at de hadde blitt koblet til angrepet på Suez. Media hadde også fremstilt USA som å være imperialister og konspiratører sammen med Israel noe som gjorde de andre arabiske statene skeptiske til egyptisk samarbeid med USA. Nasser hadde derfor hintet til å ta tilbake det tidligere løftet om å gi Israel rett til å bruke Akabagolfen etter tilbaketrekningen. Hare skrev til Eisenhower at amerikansk støtte til Israel for å håndtere flykningskrisen som oppstod hadde bidratt til at Egypt hadde dyrket et sterkere forhold til Sovjet og ville føre til negative konsekvenser for forholdet de hadde til USA.⁹⁵

Til tross for at Nasser hadde vært bestemt på at de ikke gikk i en kommunistisk retning var det på dette tidspunktet grunn til bekymring for Eisenhower. Etter møtet skrev Hare: *“How could relations with Russia become other than closer when Egypt has no other place to turn as an outlet for its cotton and for supplying necessary imports. How in such circumstances could Egypt restrict its relations with the Soviet Union without actually penalizing itself?”* Et eksempel som hadde gjort dette klart var at Nasser mente at at deres våpenavtale med det kommunistiske Tsjekkoslovakia ble gjort på grunn av israelsk aggresjon og mangel på hjelp fra USA.⁹⁶

På grunn av dette ser vi nødvendigheten av at USA måtte legge enda mer press mer på Israel for å få til tilbaketrekningen. Hares bekymringer etter samtalen med Nasser viste klart at østlig

⁹⁵ Telegram fra ambassaden i Egypt send til utenriksdepartementet, Cairo, 15. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 101

⁹⁶ Telegram fra ambassaden i Egypt send til utenriksdepartementet, Cairo, 15. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 101

innflytelse på Egypt ikke bare var et mulig utfall, men også et realistisk et. Arabiske medier hadde som sagt begynt å beskrive USA som på lag med Israel, og som Eisenhower skrev i dagboken sin etter møtet med Kong Saud mente han også at det var urovekkende at så mange Arabiske stater var villige til å ta imot støtte fra Sovjet i den tro at det var uten betingelser. Det var derfor sentralt at den amerikanske politikken på dette tidspunktet hovedsakelig dreide seg om å holde Sovjet mest mulig unna Egypt.

Ettersom Israels anneksjon av Gaza og Sharm el-Sheikh hadde ført til krisetilstander i Egypt, var de ekstra sårbare mot å komme i Sovjets innflytelsessfære. Eisenhower, som var bekymret over dette, ønsket å finne en løsning. Selv om USA og Israel hadde et spesielt forhold var det derfor viktig at USA kunne bevise for Egypt at de ikke favoriserte Israel da dette ville ledet dem nærmere Sovjet. Ved å slå hardt ned på Israel kunne Eisenhower vise at USA var en stormakt araberne kunne stole på. Noe som igjen ledet til at Egypt fikk tillitt til amerikanerne og var villige til å gå med på løsninger som de foreslo sammen med FN. Dette ble desto viktigere ettersom USA ble fremstilt som å være på lag med Israel basert på forholdet deres, noe som gjorde det å søke støtte fra Sovjet enda mer populært for Nasser og befolkningen i Egypt. Det kunne derfor virke som at det beste for Eisenhower var å sette søkelyset på å holde Egypt fornøyde. Men på den andre siden måtte de også tenkte på hvordan Israel reagerte dersom USA så ut til å prioritere Egypt.

4.2 “The world’s leading state, discriminating against tiny Israel”

Siden den kommunistiske trusselen hadde vokst etter Suezkrisen, og Nasser poengterte at Israels tilstedeværelse i Sinai var grunnlag for at kommunismen hadde spredd seg i landet satte Eisenhower å få Israel ut av Gaza og Sharm el-Sheikh som en prioritet. Israel som lenge hadde sett på USA som en av sine nærmeste allierte, var åpenbart ikke en tilhenger av dette, noe som kan ha vært skadelig for forholdet og tillitten de hadde til amerikanerne når det kom til å forhandle en retrett. Men det hadde også vært tidligere politikk fra Washington som kan ha vært med på å forme denne mistilliten.

Eisenhower hadde som sagt kjørt en mindre Israel-vennlig politikk i Midtøsten enn det Truman hadde gjort tidligere, noe Ben-Gurion var misfornøyd med. Nesten et tiår med en mer Arabisk-vennlig politikk hadde bygd seg opp til en situasjonen hvor USA igjen la press på Israel, som Ben-Gurion mente var til fordel for Egypt. Som vi ser, hadde Eisenhower regjeringen vært

forsiktig med å ikke være for mye på Israels side, noe som førte til at det ble vanskeligere å forhandle med Israel.

For å understreke hvordan Israel reagerte på endringen i den amerikanske politikken så hadde Ben-Gurion, i tiden før Israel invaderte Egypt ansett det for å være nødvendig å etablere en forsvarspakt mellom Israel og USA som en forsikring for Israel. Han hadde god tro på at Vesten ikke skulle blande seg inn til fordel for Egypt da de ikke var inkludert i noens allianser med dem. Derfor så Ben-Gurion på en forsvarspakt mellom USA og Israel som en mulighet for å få beskyttelse mot de andre arabiskestatene i området, som for eksempel var inkludert Bagdadpakten.⁹⁷ Det ble derfor en lettelse for Israel da Dulles sa ja til å støtte et internasjonalt lån for å betale kompensasjon til arabiske flyktninger.⁹⁸

På grunn av dette kan man se for seg hvorfor et brev fra en rasende Eisenhower som krevde tilbaketrekning ikke var reaksjonen Ben-Gurion hadde håpet på. I stedet for å hjelpe Israel, kom det krav om tilbaketrekning, trusler om sanksjoner og krav om å gi områder tilbake til Egypt. Dette var nesten det motsatte av hva Israel hadde ønsket å få fra USA.

Sett fra Israels perspektiv, gikk de fra et optimistisk utfall, ved å få støtten de ønsket fra USA før invasjonen til å bli fordømt av de samme personene de hadde håpet skulle beskytte dem fra det de anså som fiendtlige naboer. Det er derfor Israels reaksjon på USAs mer Egyptvennlige politikk kan ha vært å bli mer skeptiske til hva USA ønsket å oppnå i denne situasjonen. Denne vendingen kan forklare hvorfor Israel utsatte tilbaketrekningen etter første krav, i håp om bedre utfall i stedet for å stole på amerikanske forsikringer.

Som nemt i 4.1 hadde den amerikanske regjeringen gjort et poeng av å ikke fremstå som på lag med Israel når det kom til Egypt. Men de var også avhengige av å bevare forholdet med Israel. Eisenhower sendte derfor brev til Ben-Gurion 7. november 1956 hvor han ga uttrykk for bekymringer ovenfor Israels valg om å ikke forlate egyptisk territorium. Eisenhower prøvde å forsikre Israel om at USA hadde interesser i det som var godt for landet, og hadde en Israelvennlig politikk for å gi en trygghet rundt Israels prosess for å bestemme seg for tilbaketrekning.

⁹⁷Golani, Motti *Shall we go to war? And if we do, when? The genesis of the internal debate in Israel on the road to the Sinai war*, *Israel Affairs* 2000: 36

⁹⁸ Golani 2000: 38

*I need not assure you of the deep interest which the United States has in your country, nor recall the various elements of our policy of support to Israel in so many ways. It is in this context that I urge you to comply with the resolutions of the United Nations General Assembly dealing with the current crisis and to make your decision known immediately.*⁹⁹

Ben-Gurion svarte dagen etter hvor han sa at de var med på FNs løsning og at de ikke hadde noen planer for å overta Sinai. Men han fortsatte brevet med å forklare at Sinaioperasjonen de hadde gjennomført, bidro til å få slutt på Fedeyeenske angrep. Videre ville han få frem til FN at Egypt fremstod som å være i en krigstilstand mot Israel, og at de ønsket å få FN til å gjøre noe med det.¹⁰⁰

Ben-Gurion sa i dette tilfellet i november 1956 til Eisenhower at han ville gå med på at de trakk seg ut, og at FN kunne få ta over. Men dette stemte ikke. Israel ville senere prøve å få en israelsk siviladministrasjon i Gaza. Ben-Gurion så ut til å fortelle noe annet til Eisenhower enn det han sa til sin egen regjering. Til tross for at statsministeren sa i brevet at de ville trekke seg tilbake umiddelbart, fortalte han til sine offiserer for de israelske forsvarsstyrkene at de måtte utsette tilbaketrekningen så lenge som mulig.

*“[...] But this, like our political needs, will require no small amount of time. Our political imperative now is to put off the end of the withdrawal as long as possible”.*¹⁰¹

Dette vil ikke si at Ben-Gurion direkte hadde løyet til USA og FN. Men at de hadde ikke delt hele sannheten i november da de først trakk seg ut fra mesteparten av Sinai. Ifølge hva Ben-Gurion skrev til sine offiserer virker det som at intensjonen deres var å utsette slutten av tilbaketrekningen, det vil si Gaza og Sharm El-Sheikh, så lenge som mulig for å kunne kjøpe seg tid til å få gjennom sine ønsker. Faktumet at Ben-Gurion ikke delte dette med Eisenhower kan vise til at de ikke turte å si det til USA, gitt deres tidligere reaksjoner på selve invasjonen, og Eisenhowers kommentarer om bekymringer før tilbaketrekningen. Om vi også ser på Israels eksisterende misnøye med Bagdadpakten og Eisenhowers mer arabisk-vennlige politikk er dette

⁹⁹ Israel Ministry of Foreign Affairs Volume 1-2: 1947-1974 IX The Sinai Campaign, Dokument 9: Brevutveksling mellom Eisenhower og Ben-Gurion 7-8 november 1956

¹⁰⁰ Israel Ministry of Foreign Affairs Volume 1-2: 1947-1974 IX The Sinai Campaign, Dokument 9: Brevutveksling mellom Eisenhower og Ben-Gurion 7-8 november 1956

¹⁰¹ Israel Ministry of Foreign Affairs Volume 1-2: 1947-1974 IX The Sinai Campaign, Dokument 15: Ben-Gurions tale til senioroffiserer i Israels forsvarsstyrker, 29. november 1956

grunnlag for mistillit, og et ønske om å ikke dele en plan som ville vært upopulær hos både amerikanerne og FN.

Ettersom Israel fremdeles satt på Gaza og Sharm El-Sheikh, ble det jobbet videre for at Israel skulle trekke seg ut av disse områdene også da de tilhørte Egypt ifølge den eksisterende våpenhvileavtale fra 1949, noe som vil bli drøftet nærmere i kapittel 5. Israel ønsket i dette tilfellet å holde på Sharm el-Sheikh for å sikre båttrafikk gjennom Tiranstredet. De holdt på Gaza for å få stoppet angrep fra Fedayeen. USA ville gå gode for å sikre Israelsk skipsfart om de trakk seg helt tilbake, men Israel valgte igjen å utsette, noe som medførte at USA måtte legge mer press.

Ben-Gurion var ikke fornøyd med håndteringen av situasjonen. Amerikansk diplomat Edward B. Lawson sendte et telegram til utenriksdepartementet 12. februar 1957 etter en samtale med en svært misfornøyd og sint Ben-Gurion. Han beskylte USA for å ha vært en verdensmakt som diskriminerte mot «lille Israel» og beskyldte USA for å føre FN resolusjonen til fordel for Egypt. Ben-Gurion hadde spekulert at USA kunne takke Sinai håndteringen for sin «present success» hos de arabiske statene.¹⁰²

En Sint Ben-Gurion som svarte aggressivt mot amerikanske diplomater understreker poenget om at Israel var skeptiske til USAs intensjoner rundt Sinaikrigen. Han sa også at de hadde fått suksess hos araberne noe som viser til at Eisenhowers politikk hadde fungert ovenfor araberne, men hadde også fått negative konsekvenser for forholdet med Israel.

Det var derfor ikke lenger en hemmelighet for amerikanerne at Israel på dette tidspunktet følte seg utelatt fra amerikansk støtte. Ben-Gurion innrømte selv at det eksisterte spekulasjoner om at USA brukte denne krisen for å få innflytelse hos araberne. At Israel hadde vist åpen mistillit til USA kan forklare hvorfor Israel ønsket å separere situasjonene i Gaza og Sharm el-Sheikh da de fremdeles ville ha skipsfarten gjennom Akaba golfen, men ikke stolte på at USA ville hjelpe med angrep fra Gaza til tross for at USA hadde gitt forsikringer om at de hadde en avtale med Nasser om at FN skulle ta over.

¹⁰²Telegram fra ambassaden i Israel til utenriksdepartementet, Tel Aviv, 12. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 89

Dette viser at Eisenhowers politikk hadde bristet forholdet med Israel, noe som ikke ble bedre av at forespørselen om å holde Gaza og Sharm el-Sheikh avskilt ble avslått. Det førte til at Ben-Gurion stilte seg kritisk til USA offentlig foran Knesset. Han stilte spørsmål om hvorvidt USA var til å stole på i denne situasjonen når det virket som at de var villige til å ta siden til «This regime of outrageous and flagrant discrimination in international relations».¹⁰³

Når Ben-Gurion bruker disse ordene for å beskrive Egypt når han snakker om at USA virker til å deres side, kan det se ut som at han sendte et signal om at Israel ikke burde lene seg på løfter og forsikringer de får fra USA. Spesielt med tanke på at han sa det til sin egen nasjonalforsamling. Når inntrykket om at USA var på lag med Egypt som ble beskrevet på denne måten gikk gjennom den israelske regjeringen er det en stor mulighet for at også skepsisen til USA gjorde det samme.

Men på den andre siden snakket han også opp Eisenhower til tross for omstendighetene. Han nevnte at de ikke måtte glemme at Eisenhower var en mann som fortjente respekt, spesielt med tanke på hans innsats under andre verdenskrig. Det antyder at han ikke ønsker å gi Knesset inntrykk av USA hadde blitt en fiende, men heller at de ikke skulle godta presset fra USA i denne situasjonen.¹⁰⁴ Ben-Gurions ønske om å ikke fremstille Eisenhower som en fiende kommer trolig av at han ønsket et godt forhold til USA. Selv om presset var uønsket i denne situasjonen hadde Eisenhower og Dulles vist at de også ønsket å støtte og forsikre Israel, noe som tilsa at Ben-Gurion ville ha dørene åpne for samarbeid etter Sinaikrisen var løst.

Så selv om det kan virke som at bristen i forholdet ikke ville være langsiktig, var Ben-Gurions mistillit til USA synlig til og med etter tilbaketrekningen ble offentliggjort av Golda Meir 1. mars. Selv om statsministeren fortalte Eisenhower at det var deres forsikringer om at dette ikke kom til å være noe de kom til å angre på, hadde han også fortalt Eban at han ikke var helt fornøyd. Til tross for at USA hadde forsikret dem om UNEF-styrker i Gaza og fri passasje gjennom Akabagolfen, mente han fremdeles at de ikke var trygge på Gazafronten. Han hadde uttrykket bekymringer til Lawson: *“Will we have right”, he asked, “if there is renewal of trouble originating in Gaza to defend ourselves according to charter or will we be blamed as in past?”* I

¹⁰³ Israel Ministry of Foreign Affairs Volume 1-2: 1947-1974 IX The Sinai Campaign, Dokument 25: Ben-Gurions tale til Knesset, 21 February 1957

¹⁰⁴ Israel Ministry of Foreign Affairs Volume 1-2: 1947-1974 IX The Sinai Campaign, Dokument 25: Ben-Gurions tale til Knesset, 21 February 1957

følge Lawson hadde han også sagt at han hadde ønsket at USA skulle støtte Israel like mye som Frankrike gjorde i denne sammenhengen.¹⁰⁵

Israels syn på forholdet til USA så også ut til å være preget av Eisenhowers kalde krig-politikk. Med mistillit til amerikanske forsikringer kan dette støtte tanken om at det var Frankrikes mekling som var vippepunktet for den endelige tilbaketrekningen.¹⁰⁶ Frankrike som en nær støttespiller hadde nok mye å si, men det amerikanske diplomatiet kan ikke undervurderes selv om Israel ikke nødvendigvis hadde tillitt til det. Opprettholdelsen av et nært forhold til Egypt kan ha vært en fordel for at Israel skulle komme best mulig ut av situasjonen.

4.3 Egypt i Sovjets sfære: katastrofalt for Israel.

Selv om Eisenhower hadde vært mindre favoriserende mot Israel i motsetning til hva Truman hadde vært, kan det se ut som at denne politikken kunne gå til fordel for Israel. Ikke for å antyde at Dulles og Eisenhowers spill ikke handlet om å beholde vestlig innflytelse i Midtøsten, men at USA hadde en god tone med Egypt var positivt for Israel da et Egypt med Sovjet som mekler kunne ha endt opp med å ikke få gjennomført noen av Israels ønsker, og i verste fall kunne Egypt bli oppmuntret til å presse Israel ut ved militærmakt.

Dette kan begrunnes med Sovjets syn på Israel etter invasjonen. Det er tydelig at Sovjet ikke var like positiv til Israel som det mange i Vesten var. Sovjetunionens statsminister Nikolaj Bulganin sendte brev til Ben-Gurion 5 november 1956 for å kreve en tilbaketrekning fra Suez. Selv om Eisenhower også hadde negative reaksjoner på angrepet fremstod Bulganin som at han var villig til å slå mye hardere ned på invasjonen av Suez enn USA, i alle fall på Israel. Han mente at Israelske myndigheter var en aktør for utenlandske imperialistiske, utenlandske makter som saboterte den østlige befolkningens kamp mot kolonialisme og selvstendighet. Han fortsatte med å si at handlingene i Suez viste deres falske forsikringer om at Israel var en nasjon som stod for kjærlighet og fred, og sådde tvil om at Israel i det hele tatt hadde et ønske om å sameksistere med deres arabiske naboer. Disse reaksjonene tilsier at Sovjet ikke hadde noen interesse av å støtte Israel i sine ønsker om å få bruke Tiranstredet eller å beskytte seg angrepene fra Fedaeeyen i

¹⁰⁵Telegram fra ambassaden i Israel til utenriksdepartementet, Tel Aviv, 3. mars, 1957, FRUS Vol XVII, 1955-1957, side 183

¹⁰⁶ Kyle, Keith 2011: 539

Gaza. Bulganin så på Israels deltagelse i annonseringen av Suez som uakseptabel og mente at slike handlinger stilte spørsmål til Israels rett til å eksistere som nasjon.

*“Government of Israel is playing with the fate of peace, with the fate of its own people, in a criminal and irresponsible manner; it is sowing hatred for the State of Israel among the peoples of the East which cannot but affect the future of Israel and which will place a question [mark] upon the very existence of Israel as a State”.*¹⁰⁷

Sovjet, med et slikt syn på Israel, hadde det ikke vært usannsynlig at om Egypt tok imot støtte fra S.S.S.R, ville de da ha muligheten til å kunne gå enda hardere mot Israel i diskusjonene om betingelser for tilbaketrekning fra Sinai. Derfor var det å holde Egypt innenfor amerikansk innflytelsessfære ikke bare viktig for å etablere maktbalansen med tanke på den eskalerende kalde krigen, men også for å kunne bruke det for å få et best mulig utfall for tilbaketrekningen.

USA, i motsetning til Sovjet, hadde et godt forhold til Israel. Selv om Eisenhower hadde sett negativt på Suezangrepet, som skjedde bak ryggen deres, virket det fremdeles ut som at USA ønsket å hjelpe Israel med å få bedre betingelser for tilbaketrekningen, i kontrast til Bulganin som satte et spørsmålstegn ved Israels rett til å eksistere.

Det kan derfor virke som at Eisenhower var inne på tanken om å bruke et nært forhold til Egypt uten Sovjet som et mulig «våpen» for å løse krisen. I de tidlige diskusjonene om Israels rett hadde det amerikanske nasjonale sikkerhetsrådet møte i januar 1957. På dette tidspunktet var amerikanerne fremdeles usikre på hvordan det skulle løses. De fryktet at Israel ikke ville trekke seg før de fikk sikret fri passasje. Egypt på den andre siden ville ikke gi dem fri passasje før de hadde trukket seg ut.

Spørsmålet var om de skulle satse på at Israel bløffet for å ha pressmiddel i forhandlingene, noe som jurist Allen Dulles var uenig i. En annen viktig faktor var at Egypt ikke hadde økonomiske ressurser. Noe som kunne medføre at de derfor ville gå til Sovjet for gull. På den ene siden ville de ikke at Egypt skulle gå til Sovjetunionen, men de mente også at det var lite troverdig at Sovjet

¹⁰⁷ Israel Ministry of Foreign Affairs Volume 1-2: 1947-1974 IX The Sinai Campaign, Dokument 7: Brevveksling mellom Bulganin og Ben-Gurion, 5-8. November 1956

ville gi støtte, men heller lån. Egypt hadde også søkt om å få 15 millioner dollar fra The International Monetary Found.¹⁰⁸

Det var derfor delte meninger om USA skulle støtte Egypt for å holde dem unna Sovjet eller ikke. USAs finansminister George Magoffin Humphrey mente de ikke burde gi dem pengene før de hadde gått med på en god løsning for situasjonen i Suez. Å gi dem pengene på dette tidspunktet ville åpne opp for at de ville ha et tillegg på 18 millioner dollar for å drifte Suezkanalen. Dette ville føre til at land som India også ville begynne å ønske penger fra fondet. Han mente også at det ikke var fare for at Egypt ville få støtte fra Sovjet selv om de ikke fikk det fra USA. Han kalte ideen at Sovjet skulle gi bort penger for «Phoney». Det beste de kunne gjøre var et 2% lån. Eisenhower på den andre siden mente at Egypt burde få pengene siden det kunne sette dem i en situasjon der de ble samarbeidsvillige til en løsning på Sharm el-Sheikh og Gazaproblemet. Allen Dulles støttet opp dette med å si at økonomisk støtte var det beste våpenet de hadde for å håndtere Egypt.¹⁰⁹

Eisenhowers ønske om å hjelpe Egypt til tross for at blant annet finansministeren ikke støttet forslaget, og at støtte fra Sovjet var usannsynlig viser til at dette kan ha vært et våpen på å få Egypt med på en effektiv løsning på tilbaketrekningen. Noe som kan understrekes med at Eisenhower sa; *“if we provide any additional funds to Egypt, we should certainly use the occasion to exact a commitment from Egypt that it will follow reasonable policies”*.¹¹⁰

Dette kan også ha noe å gjøre med Eisenhowers frykt over naiviteten til statene i Midøsten ovenfor Sovjet, så ved å støtte Egypt økonomisk kunne de ikke bare sikre seg bedre forsikringer mot Sovjet, men også få en løsning på Sinaikrisen. Etersom frykten for at ingen av partene ville trekke seg, kunne de nå bruke økonomisk støtte som en måte å få Egypt til å tillate fri passasje for Israel for å så bruke dette til å få Israel til å trekke seg ut. Å bruke økonomisk støtte på denne

¹⁰⁸Diskusjon på det 310. møtet i det nasjonale sikkerhetsrådet, Washington, 24. januar, 1957, FRUS Vol XVII, 1955-1957, side 33

¹⁰⁹Diskusjon på det 310. møtet i det nasjonale sikkerhetsrådet, Washington, 24. januar, 1957, FRUS Vol XVII, 1955-1957, side 33

¹¹⁰ Diskusjon på det 310. møtet i det nasjonale sikkerhetsrådet, Washington, 24. januar, 1957, FRUS Vol XVII, 1955-1957, side 33

måten ble støttet av Allen Dulles: “[...] *that financial assistance was now the most powerful weapon in the hands of the United States in its dealings with Egypt*”¹¹¹

Finansieringen av Egypt går igjen inn på den amerikanske initiativet ved å ha Midtøsten mest mulig på sin side, men på dette punktet kunne dette også brukes for å hjelpe Israel til å få fri passasje, noe som støttes av Michael Fry og Miles Hochtein som tar opp at USA hadde erstattet Storbritannia og Frankrike som en ny supermakt: “[...] *relations with the Arab world could then be placed on a new and friendly footing. To woo the Arab states successfully was to dish the Soviet Union, but it was not meant to jeopardize Israel's security; quite the revers.*”¹¹²

Som nevnt i 4.1 kom USAs «vennskap» til Egypt til nytte ettersom Nasser gikk med på FN administrasjon i Gaza. Med tanke på Sovjets syn på saken er det tenkelig at det ikke ville gått like lett for seg om det var en Sovjetvennlige tendenser i Egypt. At Eisenhower og Dulles hadde Egypt noenlunde på sin side ble en fordel når diskusjonene rundt de andre aspektene av tilbaketrekningen, som for eksempel Israels holdning til våpenhvileavtalen fra 1949.

4.4 Konklusjon

Eisenhowers politikk handlet for det meste om å minimere Egypts sårbarhet for kommunisme. Men selv om Nasser hadde et godt nettverk knyttet til Sovjet, virket som at amerikansk støtte bidro til at Nasser ble villig til å inngå kompromiss som å la FN ta seg av oppryddingen etter konflikten. Men selv om denne politikken fikk Egypt med på en fredelig utfall bidro den til at Israel ble skeptiske til USA og FNs rolle som meklere. Ben-Gurion følte at Israel ble diskeminert mot og USA var på Egypts side, noen som førte til at Israel ble mindre samarbeidsvillige, og heller prøvde å utsette tilbaketrekningen i et forsøk på et bedre utfall enn hva Eisenhower kunne love dem.

Israels misnøye med USAs forhold til Egypt problematiserer tanken om at det var dette som førte til en fredelig løsning på konflikten. Israel ønsket aldri at USA skulle gå inn for et godt forhold med Egypt siden det kunne føre til interessekonflikt mellom de to statene. Dette blir tydelig i eksempelet fra 1955, hvor Eban foreslo at USA bare skulle la Egypt gå til Sovjet i stedet for å holde dem unna med økonomisk støtte. Skepsisen tok heller ikke slutt når det kom til

¹¹¹Diskusjon på det 310. møtet i det nasjonale sikkerhetsrådet, Washington, 24. januar, 1957, FRUS Vol XVII, 1955-1957, side 33

¹¹²Fry & Hochtein 1993: 52

Sinaikrisen da de kanskje hadde håpet på støtte på samme måte de fikk under krigen mot Egypt i 1949. Men siden Eisenhower heller fremstod som å ta Nassers side, og gikk ut offentlig for å fordømme Israels angrep dyrket dette mistillit hos Ben-Gurion.

Mistilliten var for så vidt ikke uten grunnlag. Der eksisterte tydelige tegn på at Eisenhower prioriterte sine forhold med araberne foran å hjelpe Israel. Som i eksempelet hvor Eisenhower valgte å ignorere kong Sauds underdrivelse av de Fedayeene angrepene som ble gjort fra Gaza. Selv om Eisenhower selv trodde at angrepene var en reel trussel for Israel, som han dokumenterte i sin dagbok, valgte han å ikke ta det opp da han var mer nervøs for den arabiske koblingen til Sovjet.

Men på den andre siden gjorde ikke Eisenhower dette uten grunn. Når Nasser sa at han var bekymret over den økningen av støtte for kommunisme og Sovjetunionen internt i landet var dette en varseltegn for USA. Spesielt med tanke på at Nasser begrunnet dette med at USA ble fremstilt i media for å være på lag med Israel, Storbritannia og Frankrike noe som ifølge Nasser hadde gjort Sovjet til et mer populært alternativ.

Disse «bekymringene» fra Nasser kunne like gjerne ha vært en forhandlingsstrategi, men gitt at Kong Saud også hadde vist et naivt forhold ovenfor Sovjet. Selv om at Nassers utsagn kunne ha vært for å kunne forhandle seg til bedre vilkår, virker Sauds naive tanke om at de kunne ta imot støtte fra Sovjet uten å måtte gi noe tilbake reelt. Noe som betydde at Eisenhower måtte legge mer press på Israel.

Så, med tanke på dette virket det naturlig at USAs diplomati burde vippe mot Egypt, og heller legge presset på Israel. Med å gjøre dette gikk Nasser med på å gi Israel rett til å bruke Akabagolfen og la FN komme inn i Gaza, noe som tilsa at det hadde «funket».

Men selv om Egypt var med på løsningen stod problemet fremdeles med at Israel også måtte gi etter. Selv om Israel hadde fått gjennom noen av kravene de mente de ønsket å oppnå med angrepet hadde USAs mer Egyptlente politikk ført til mer mistillit. I eksempelet hvor Ben-Gurion fortalte Eisenhower at de ville trekke seg ut så fort som mulig samtidig som han fortalte sine Senioroffiserer at de trengte mer tid tilsa at Israel ikke var villige til å samarbeide.

Dette viste at å holde et balansert forhold mellom Egypt og Israel var ganske problematisk å gjennomføre. Israel beskyldte USA for å ha lagt press på Israel for å få «suksess» blant de

arabiske statene samtidig som at Nasser beskyldte dem for å ha en for sterk kobling med Israel. Noe som også førte til at han truet med å trekke tilbake sin samtykke for fri passasje i Akabagolfen og å gi fra seg Gaza til FN. Eisenhower måtte derfor vise Ben-Gurion at de også ville støtte Israels interesser, men måtte overtale dem til å gå med på et kompromiss. Dette måtte skje samtidig som de la press for å vise Egypt at de ikke ville la Israel komme vinnende ut av situasjonen.

Presset på Israel var sentralt da Israel var den angripende parten. Om Israel virket som å vinne ville det sendt signal til Egypt at de heller måtte søke støtte hos Sovjet eller i verstefall gå til et militært motangrep. Men dersom Israel heller ikke ønsket å trekke seg var muligheten der for at Egypt ville trekke seg tilbake.

Problematikken med Eisenhowers utenrikspolitikk ble derfor tydelig siden det så ut som at ingen kom til å vinne. Faren for at Egypt kunne ta imot støtte fra Sovjet og inngå i et motangrep ble større for hver dag som gikk.

Som vi så i eksemplet med hvilket syn Sovjet hadde på situasjonen var det tydelig at USA var et bedre alternativ som mekler fra Israel sin side. Gitt synet Bulganin hadde på Israel virker det mer sannsynlig at Nasser hadde fått støtte til et motangrep fremfor å gå inn i kompromisser. Så selv om USAs støtte til Egypt kunne ha ført til at Israel ble mindre samarbeidsvillig, viste det seg at dersom Egypt hadde hatt Sovjet i ryggen hundre prosent ville det vært mindre sannsynlig at Israel i det heletatt ville fått noe ut av invasjonen. Med USA som støttegiver for Egypt virket Nasser i det minste villig til å gi Israel retten til å bruke Akabagolfen.

Dette kan understrekes med at Eisenhower og Dulles snakket om å bruke økonomisk støtte til Egypt som et våpen som kunne la Nasser gå med på å gi Israel rett til å bruke golfen og unngå at situasjonen ble eskalert. Ved å gi støtten Egypt trengte ble det ikke nødvendig for dem å gå til Sovjet, samtidig som at de fikk bremsset ryktene om at de var konspiratører sammen med Israel, noe som de også fikk gjennom å true med sanksjoner.

Om dette var den beste strategien var nødvendig i forhold til Sovjet var usikkert. Det var som sagt flere medlemmer av admirasjonen som mente at det var usikkert at Sovjet kom til å gi støtte til Egypt. Men ifølge Eisenhower ville dette i det minste gjøre Nasser samarbeidsvillig til å la USA og FN ta på seg meklerrollen og få forsikret Israels rett til å kunne bruke golfen.

Så, selv om denne politikken kan ha bidratt med å at Israel ikke ville samarbeide eller stole på USAs løfter, var det nettopp denne politikken som gjorde det mulig for at Israel i det hele tatt fikk bruke Akabagolfen. Men til tross for at Israel fikk forsikret seg om kravet om fri passasje, var Israel fremdeles ikke klare for å fullføre tilbaketrekningen. Grunnen til dette var at Egypt hadde rett til å holde Gaza under våpenhvile på grunn av en avtale som ble signert når våpenhvilen etter den arabisk – israelske krig i 1949. Dette tar oss inn i neste kapittel hvor Israels mistillit ble enda tydeligere når det kom til hvem som skulle administrere Gaza.

Kapittel 5 – Våpenhvileavtalen

Etter Storbritannia og Frankrike hadde trukket seg ut av Suez var Israel fremdeles til stede på Sinaihalvøyen. De hadde noen betingelser de ville få gjennom før de trakk seg helt tilbake. Israel ønsket å kunne bruke byen Eliat som en havn hvor de kunne sende maritim trafikk. På grunn av dette ønsket de å kunne komme seg trygt gjennom Akabagolfen, gjennom Tiransundet og Sharm el-Sheikh for å så komme seg gjennom Suezkanalen. USA og FN prøvde å gi dem forsikringer om dette, men det oppsto komplikasjoner i Gaza som Israel ikke hadde gitt slipp på, selv om Egypt hadde rett på ifølge den eksisterende våpenhvileavtalen fra 1949. Etter som Israel ikke ville følge avtalen ble situasjonen enda mer komplisert.

Ben-Gurions ønsker om siviladministrasjon i Gaza og en havneby på Eliat var store deler av hva Israel ønsket å oppnå med invasjonen av Suez og Sinai. Men etter stort press for å trekke seg tilbake til grensen som ble etablert etter krigen i 1949 ble disse målene urealistiske. På grunn av våpenhvileavtalen hadde Egypt rett til å beholde Gaza og Sharm el-Sheikh, noe som gikk imot målene Israel ønsket å oppnå. Israel prøvde å argumentere for at avtalen var ugyldig og ønsket som sagt støtte fra USA om å nå gjennom med dette.

Når USA kom med trusler om sanksjoner i stedet for støtte førte dette til at de utsatte tilbaketrekningen frem til de kunne få gjennomført målene sine. Israels mangel på samarbeid med FN i denne situasjonen gjorde at situasjonen ble enda mer anspent og frykten for at dette igjen skulle utløse en væpnet konflikt steg frem.

På grunn av dette ble det viktig at USA hadde hatt et mer nøytralt forhold til Israel og hadde en viss tillit hos Egypt, noe som gjorde at Eisenhower kunne bruke sine forhold til begge stater for å finne en middelveg. Med støtte fra Frankrike gikk Israel til slutt med på å godta en FN-administrasjon i Gaza, og med Egypt som samarbeidet med USA ble de også enige om å la Israel bruke Akabagolfen for skipsfart fra Eliat.

5.1 Våpenhvileavtalen som juridisk ramme.

I 1949 ble våpenhvileavtalen mellom Egypt og Israel en realitet. Denne avtalen skulle sikre fred under artikkel 40 i FNs Charter. Den var basert på vedtak fra FNs sikkerhetsråd i november 1948 for å ta videre steg for å sikre fred og stabilitet, spesielt med tanke på Palestinerne som befant seg på Gazastripen. Selve hensikten ved dette var å transformere våpenhvilen som ble etablert i

1948 til å bli en fred med denne avtalen som ramme. Tanken med dette var å sette opp en linje hvor Israel og Egypt skulle holde seg på hver sin side av.¹¹³

En spesielt relevant del av denne avtalen er artikkel 1.2:

*No aggressive action by the armed forces—land, sea, or air of either Party shall be undertaken, planned, or threatened against the people or the armed forces of the other; it being understood that the use of the term "planned" in this context has no bearing on normal staff-planning as generally practiced. in military organizations.*¹¹⁴

Denne er viktig fordi den viser hvor FN mente at Israel brøt avtalen. Etter Israel ble med Storbritannia og Frankrike på å invadere Suezkanalen brukte de bevæpnende styrker, noe som var brudd på avtalen. Med dette var det ønske om at Israel skulle trekke seg tilbake til sin side av den avtalte linjen. Dette blir problematisk med tanke på at verken Gaza eller Sharm el-Sheikh var på Israels side.

5.2 Ben-Gurions ønske om israelsk sivil administrasjon i Gaza

Helt fra USA ba Israel trekke seg ut av Sinaihalvøya i november 1956 og frem til tilbaketrekningen ble gjennomført i mars 1957, var det uenighet om hvem som skulle ha kontroll over Gaza. Det var krangling om hvem som hadde brutt avtalen først, hvem FN tok hensyn til og om de burde ha denne avtalen i det hele tatt. Israel følte seg urettferdig behandlet av FN og mente at de ble stilt ansvarlig for å ha brutt avtalen mens Egypt slapp unna.

Ben-Gurion skrev derfor til den amerikanske presidenten, hvor han svarte på Eisenhowers anke om å trekke seg ut av Sinai 7. november. Han skrev at de hadde startet tilbaketrekningen ut av Sinaiørkenen. Ben-Gurion la til at de ville holde på en liten stripe ved Akabagolfen som de ville beholde for å sikre fri passasje gjennom golfen da de ikke hadde tillit til at de vil få dette gjennom FN. De begrunnet det med at de hadde blitt stilt ansvarlig for brudd på avtalen mens Egypt brudd av den ikke medførte konsekvenser. Ifølge Ben-Gurion hadde Egypt brutt denne avtalen i 8 år ved å innføre og vedlikeholde en Israel-fiendtlig politikk. På grunn av dette ville

¹¹³ General Armistice Agreement (with annexes and accompanying letters) Rhodos, 24 February 1949 §1.2 hentet fra https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/EG%20IL_490224_Egyptian-Israeli%20General%20Armistice%20Agreement.pdf

¹¹⁴ General Armistice Agreement (with annexes and accompanying letters) Rhodos, 24 February 1949 §1.2 hentet fra https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/EG%20IL_490224_Egyptian-Israeli%20General%20Armistice%20Agreement.pdf

Israel holde seg i disse områdene til de kunne få sikret en fredelig utfall.¹¹⁵ Ben-Gurion skrev også i samme brevet at Israel var klare til å trekke seg fra Gaza, men de vil sette inn sin egen siviladministrasjon sammen med FN.¹¹⁶

Dette stemmer overens med hva som ble diskutert i forrige kapittel. Mangelen på støtte fra USA og FN om siviladministrasjon, samt deres vilje til å støtte Egypt kan ha bidratt til at Israel ikke hadde tillit til at noen andre enn dem kunne sikre israelsk sikkerhet mot angrep fra Gaza.

Utenriksminister John Foster Dulles fortalte Eisenhower at han mente at hvis Israel skulle få det som de ville i Gaza, måtte de omskrive våpenhvileavtalen, noe som de så på som svært usannsynlig. På dette tidspunktet virket det som at den optimale løsningen for begge parter ville vært å få FN-styrker til å ta kontroll over Gaza til de fikk en fredsavtale. Problemet var bare at Egypt hadde rett på Gaza ifølge avtalen, så hvis FN styrker skulle kunne gå inn, måtte dette skje med Egypts samtykke.¹¹⁷

Siden FN-styrkene var avhengige av at Egypt tillot dem å administrere Gaza, ble det derfor nyttig at USA hadde et godt forhold med Nasser. Dersom Egypt hadde inntrykket av at USA spilte på lag med Israel, hadde vært tvilsomt at de ville ha godtatt dette da dette fort kunne virket som å favorisere Israel fremfor Egypt.

USA fremstod derfor som at deres forståelse var at Gaza var et beskyttet område for Egypt ifølge avtalen. Men Ben-Gurion argumenterte imot og mente at Gaza ble brukt som en base for terrorangrep mot Israel. Han argumenterte også for at Gaza aldri hadde vært en del av Egypt og at det derfor ikke var noe grunnlag for at de skulle være i området. Han så på det som et kompromiss at de fjernet alle militærstyrker fra området, men beholdt sivil administrasjonen og politi.¹¹⁸

Abba Eban, Israels diplomat i den amerikanske ambassade, argumenterte også for at Egypt hadde ført fiendtlig politikk, noe som gjorde våpenhvileavtalen ugyldig. Om de i etter en tid ville

¹¹⁵ General Armistice Agreement (with annexes and accompanying letters) Rhodos, 24 February 1949 §1.2 hentet fra https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/EG%20IL_490224_Egyptian-Israeli%20General%20Armistice%20Agreement.pdf

¹¹⁶ General Armistice Agreement (with annexes and accompanying letters) Rhodos, 24 February 1949 §1.2 hentet fra https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/EG%20IL_490224_Egyptian-Israeli%20General%20Armistice%20Agreement.pdf

¹¹⁷ Samtale mellom Dulles og Eisenhower, 9. februar, 1957, FRUS Vol XVII, 1955-1957, side 70

¹¹⁸ Melding fra Ben-Gurion til Eisenhower, Jerusalem, 8. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 68

gå inn i en fase som ikke-fiendtlige, ville det derfor være nødvendig å tegne en ny avtale med nye retningslinjer, som også kunne sikre at Israel fikk beholde en siviladministrasjon.¹¹⁹

Mye av uenighetene rundt løsningene på situasjonen i Gaza var at FNs generalsekretær Dag Hammarskjöld mente at FN ikke kunne erstatte våpenhvileavtalen og derfor ikke kunne fungere som en nøytral administrasjon uten Egypt. Dette betydde i teorien at Egypt kunne trekke sitt samtykke til FN administrasjon på hvilket som helst tidspunkt. Dette betydde også i praksis at FNs administrasjon måtte trekke seg om Nasser ønsket det og Egypt ville stått igjen med retten til området.¹²⁰

Dette henger sammen med det som ble tatt opp i kapittel 4. Gitt det Ben-Gurion og Abba Eban sa om at våpenhvileavtalen ikke burde være gyldig, noe som ikke samsvarte med FN og USAs syn. Med tanke på at USA hadde vist støtte til Egypt ble det derfor tydelig at Israels ønske om en egen siviladministrasjon kom av en mangel på tillitt til at de skulle få sikret den sikkerheten de ønsket gjennom FN. Dette understrekes med at Hammarskjöld selv sa at de var avhengige av Egypts samtykke til en FN-administrasjon og at de kunne trekke den om de ønsket, noe som ville medføre at Egypt igjen kontrollerte Gaza.

På grunn av dette ser vi også hvor viktig det var at USA og FN opprettholdt et godt forhold til Egypt. Om Egypt ble misfornøyd kunne de som sagt få FN til å trekke seg, og Israel ville vært tilbake der de startet, med Gaza i hendene til Egypt. Men på den andre siden var de også avhengige av at Israel måtte forlate sine ambisjoner om egen siviladministrasjon. Som nevnt i kapittel 4 ble det derfor nødvendig at USA la press på Israel for å kunne balansere forholdene til de to landene for at Egypt ikke skulle trekke sin samtykke.

5.3 Uenighetene begynner – Aide-Memoire fra USA 11 februar.

Et av de viktigste dokumentene som viser hvor uenighetene med Israel begynner for alvor kommer i et Aide-Memoire som ble sendt til den israelske ambassaden hvor de diskuterte tilbaketrekningen. Da Israel hadde trukket seg nesten helt ut av Sinai mente USA at de fremdeles befant seg i egyptisk område. Dokumentet tar for seg de to viktigste sakene som Israel hadde sett

¹¹⁹Samtale mellom ambassadør Eban og medlemmer fra det amerikanske utenriksdepartementet, Washington, 8. februar 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 69

¹²⁰Samtale mellom medlemmer av det franske og amerikanske utenriksdepartementene, 26. februar 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 157

på som en løsning; den tidligere nevnte sivil administrasjonen i Gaza og betinget fri passasje gjennom Akabagolfen ved tilbaketrekning fra Sharm el-Sheikh. Det som er viktig å hente her er hvordan USA så på sannsynligheten for Israelsk siviladministrasjon i Gaza.

With respect to (1) the Gaza Strip—it is the view of the United States that the United Nations General Assembly has no authority to require of either Egypt or Israel a substantial modification of the Armistice Agreement, which, as noted, now gives Egypt the right and responsibility of occupation. Accordingly, we believe that Israeli withdrawal from Gaza should be prompt and unconditional, leaving the future of the Gaza Strip to be worked out through the efforts and good offices of the United Nations. ¹²¹

Med tanke på at Ben-Gurion og hans regjering allerede hadde etablert et ønske om å droppe våpenhvileavtalen for å beholde siviladministrasjon i Gaza, var ikke et memoar som krevde at de skulle følge avtalen med trusler sanksjonstrusler en ønskelig reaksjon. Men på den andre siden var ikke memoaren kun negativ for Israel. USA uttalte også at de var villige til å støtte Israels ønske om tillatelse til å kunne ha skipsfart gjennom Akabagolfen, og om noe annet skulle bli bestemt ville USA sette inn fartøyer for å sikre ikke-militær passasje for Israel gitt at de trakk seg på FNs premisser.¹²²

Israels reaksjon på Aide-Memoiren viste ganske godt hvilken virkning våpenhvileavtalen hadde på situasjonen. Selv om denne avtalen understrekte det juridiske grunnlaget for at Gaza skulle være under Egypt. Så Israel seg fremdeles uenige i dette. Til tross for at USA ga dem gode forsikringer om å kunne om sjøfart gjennom golfen om de fulgte avtalen, svarte Israel med motstand. Selv om det virket som at fri passasje hadde virket som det viktigste for dem tidligere stoppet Israels uenighet med avtalen dem for å oppnå dette. Det er også i dette dokumentet at Ben-Gurions håp om å kunne ha en Israelsk siviladministrasjon ikke lenger så ut som et realistisk utfall. Og selv om Ben-Gurion hadde vist mistillit tidligere var det også etter dette dokumentet ble sendt at det ble tydelig for Ben-Gurion at USA ikke ville støtte Israel ubetinget.

¹²¹ Aide-Mémoire fra det amerikanske utenriksdepartementet til den israelske ambassaden, Washington, 11. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 78

¹²² Aide-Mémoire fra det amerikanske utenriksdepartementet til den israelske ambassaden, Washington, 11. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 78

I tillegg ble det tydelig at Israels vegring mot å trekke seg ut ikke bare handlet om fri passasje gjennom golfen. Etter dokumentet hadde blitt lest og vurdert av israelske myndigheter skrev Eban at selv om Akabagolfen var det viktigste for dem, var Gaza fremdeles en meget viktig del av forhandlingene deres og at deres utenriksminister Golda Meir hadde sterke meninger om området.¹²³ Disse kommentaren understreker at Gaza var viktigere enn først antatt for Israel. Til tross for at det kom en realistisk løsning på Akabasituasjonen, stod Israel fremdeles fast, og utsatte tilbaketrekningen for å få sikret en løsning for Gaza som gikk i deres favør.

På grunn av dette kan det virke som at Gaza for Israel handlet om mer enn bare å stoppe terrorangrep. I følge Dulles var det tydelig at Ben-Gurion var opptatt av det nasjonalistiske aspektet av tilbaketrekningen. Israel fikk som sagt gode forsikringer om fri passasje gjennom Akabagolfen til slutt, men de stod fremdeles fast på Gaza. Dulles fortalte Eisenhower at dette handlet mye om nasjonal stolthet. Det var viktig for han å kunne si til det israelske folket at de hadde fått Egypt ut av Gaza. Israels nøling med å trekke seg ut til tross for at FN styrker skulle komme inn kan derfor forklares med den nasjonale stoltheten. Så lenge det var den minste mulighet for at Egypt kunne komme tilbake kunne ikke Ben-Gurion love at han hadde fått dem ut. I tillegg kunne ikke Eisenhower love noe mer enn at FN-styrkene skulle være der lenger enn hva generalsekretær Hammarskjöld kunne love.¹²⁴

Det kan forklare hvorfor Ben-Gurion reagerte så negativt på det Eisenhower fortalte han om Gaza og våpenhvileavtalen. Det kan også forklare hvorfor Ben-Gurion hele tiden prøvde å overbevise USA om at Egypt hadde brutt avtalen helt siden 15. Mai 1949, da Egypts hold på Gaza var et angrep på deres nasjonale stolthet. Ben-Gurion fortalte derfor sin egen befolkning hvor feil det var at Israels handlinger skulle bli holdt opp mot våpenhvileavtalen, mens Egypt ikke hadde fått konsekvenser for sin aggresjon, viste til at FN og USA var dobbeltmoraliske. I samme telegram viste han mistillit ovenfor USA og FN som organisasjon noe som kan bety at det var de som hadde skadet den nasjonale stoltheten, og ikke de israelske myndighetene som hadde mislykket i å få Egypt ut av Gaza.¹²⁵

¹²³ Samtale mellom ambassadør Eban og nestsjefen i det amerikanske utenriksdepartementet Robert Murphy, 11. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 79

¹²⁴ Samtale mellom Eisenhower og Dulles, Washington, 24. februar 1957, FRUS. 1955-1957, side 144

¹²⁵ Telegram fra den amerikanske ambassaden i Israel til utenriksdepartementet, Tel Aviv, 18. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 111

*Shall UN with assistance of US subject Israel to sanctions because we will not submit to double moral standards or Egyptian dictator, who insists others shall observe all obligations to his advantage while he ignores any bilateral agreement or international obligation which confers advantage on other side?*¹²⁶

Da Israel var uenige i retningen FN gikk for Gaza gjorde den situasjonen mer ustabil. Egypt hadde allerede gått med på et kompromiss ved å la FN ta over, men om dette gjorde at Israel ikke trakk seg tilbake fryktet FN at det kunne føre til at situasjonen eskalerte til krig.¹²⁷

5.4 Israels hold på Gaza, et spørsmål om krig og fred.

Etter Aid-memoire fra 11. Februar ble sendt til Israel ønsket Israel originalt å ha en FN-administrasjon i samarbeid med Israel. Men etter flere uker med uenigheter, trusler om sanksjoner og lite fremgang i å finne en god løsning, ble det tydelig at Israel måtte gjøre noen kompromisser for å finne en løsning. Det ble tydeligere at verken USA eller FN kunne støtte Israel for å få de løsningene de ønsket.

Men utsettelsene fra Israel hadde eskalert situasjonen. Ben-Gurion hadde som sagt følt seg forlatt av amerikanerne, noe som skapte frykt for at han kunne gjøre noe drastisk. Dette medførte at flere parter ble redde for at dette kunne utløse en ny krigssituasjon. En av de tidligste indikatorene til at situasjonen kunne utvikle seg til en væpnet konflikt kom i et telegram som ble sendt til utenriksdepartementet fra ambassaden i Israel. Telegrammet informerer om at Ben-Gurion hadde hatt et møte med Knesset der han fortalte dem om Eisenhowers ønske om at de skulle trekke seg i samsvar med hva som ble foreslått i memoaren fra 11. februar. Han beskrev sanksjonene og betingelsene for tilbaketrekking som diskriminerende og sa at et forsøk på dette ville bli møtt med «unflinching opposition» fra Israel.¹²⁸ Gitt at våpenhvileavtalen ga Egypt rett på Gaza, ville det Ben-Gurion foreslo her sannsynligvis bli tolket som en fiendtlig handling, og dermed gitt Egypt et juridisk grunnlag for å kunne bruke militær makt.¹²⁹

¹²⁶Telegram fra den amerikanske ambassaden i Israel til utenriksdepartementet, Tel Aviv, 22. februar, 1957, FRUS. 1955-1957, side 132

¹²⁷ Telegram fra FN til det amerikanske utenriksdepartementet, New York, 6. februar 1957, FRUS. 1955-1957, side 62

¹²⁸ Telegram fra den amerikanske ambassaden i Israel til utenriksdepartementet, Tel Aviv, 22. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 132

¹²⁹ Armestice agreement 1949 paragraph 2

Mye av fremgangen som ble gjort for å få Israel ut av Sharm el-Sheikh, stoppet opp på grunn av Gaza. Som nevnt tidligere ble det ikke mulig å skille de to situasjonene. Israel stod allikevel fast på at de ikke vil gå ut av Gaza så lenge det var mulighet for Egypt å komme inn. Eban argumenterte for at FN sine Charters burde trumfe våpenhvileavtalen og at de dermed kunne sette inn en nøytral FN administrasjon. Dulles gikk derfor i forsvar til avtalen og sier at de må holde seg til avtalens rettingslinjer.¹³⁰

*The UN Charter in itself was not sufficient. Our assurances with respect to Israeli withdrawal were predicated upon the existence of the Armistice Agreement and the legal framework which it provided. – John Foster Dulles 26. februar 1957.*¹³¹

Så, til tross for at Israel prøvde å komme seg unna våpenhvileavtalen ble det fremdeles møtt med motstand fra amerikansk side. Dette kan være for å vise støtte til Egypt, men amerikanske jurister mente også at de trengte avtalen som juridisk ramme for selve situasjonen;

*“If we did not have the Armistice Agreement to guide us, we would only have chaos in the area” – Herman Phledger 26. Februar 1957.*¹³²

Til tross for dette gav ikke Eban opp med argumentene om at Egypt sine handlinger burde ha gjort avtalen ugyldig. Men Dulles sammenlignet denne situasjonen med den i Korea. Han argumenterte for at de også hadde en våpenhvileavtale som ble brutt av Nord-Korea, noe som førte til mye unødvendig konflikt og det var noe de ikke ville gjenta i Gaza. Han håpte derfor at Israel ikke ville be om amerikansk støtte til en løsning som på noen som helst måte forkaster våpenhvileavtalen.¹³³

[...] The Armistice Agreement system, however, had been violated by North Korea. As a result, some people feel that we should treat the Armistice Agreement as void. We do not want to do

¹³⁰ Samtale mellom ambassadør Eban og medlemmer av utenriksdepartementet, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 159

¹³¹ Samtale mellom ambassadør Eban og medlemmer av utenriksdepartementet, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 159

¹³² Samtale mellom ambassadør Eban og medlemmer av utenriksdepartementet, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 159

¹³³ Samtale mellom ambassadør Eban og medlemmer av utenriksdepartementet, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 159

*that, however, because it acts as a restraining factor and gives at least a de facto status with respect to boundaries and other problems.*¹³⁴

Dette kan virke som en klar advarsel fra Dulles sin side. Til tross for at Israel hadde sikret seg amerikansk støtte for fri passasje, stod de fremdeles igjen på Gaza. Dulles sin referanse til Korea-krigen kan ha vært en måte å skremme Israel til å følge avtalen. Ved å dra paralleller til en annen situasjon hvor en våpenhvileavtale ble brutt burde ha sendt signaler om at de ikke burde gå bort fra den. Gitt at Nasser også hadde sagt at han var klar til å svare militært om ikke FN fikk til en tilbaketrekning var nok dette også mer enn en trussel, men også et realistisk utfall om de ikke fikk fremgang i prosessen.

Til tross for å ha advart om at Israels handlinger kunne lede til en ny væpnet konflikt samtidig som å forsikre dem om at rettigheter om fri passasje gjennom Akabagolfen ville komme, virket det ikke til å skremme Eban. Israel ikke gi slipp på Gaza og hengte seg opp i mulige økonomiske sanksjoner mot dem. Israel poengterte igjen at de ikke vil gå med på en løsning som innebar Egypt, noe som var umulig før Israel hadde trukket seg ut.¹³⁵

Israel hadde også gått offentlig ut og kalt våpenhvileavtalen «A dead letter» som gikk imot hva USA var villige i å akseptere for å hjelpe Israel. USA mente at å melde dette i offentlig pressen skadet saken, da dette gjorde det vanskelig for Egypt å gå med på en FN-administrasjon med minst mulig Egyptisk innflytelse. Om Israel åpent nektet avtalen kunne dette presse Egypt til å trekke sitt samtykke til FN og ta kontroll over Gaza.

*The control of Gaza could go back to Egypt as the result of too much emphasis on the Armistice Agreement.*¹³⁶

Som nevnt tidligere hadde Egypt sagt seg villig til at FN kunne administrere Gaza, men med litt skepsis. Denne skepsisen kunne bli større siden Israel aktivt gikk ut og hevdet at avtalen ikke var gyldig. Nasser hadde allerede vist at han følte nødvendighet for å søke støtte fra Sovjet om USA ikke fikk organisert et tilbaketrekning. Det var derfor viktig for USA at dette ikke eskalerte.

¹³⁴ Samtale mellom ambassadør Eban og medlemmer av utenriksdepartementet, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 159

¹³⁵ Samtale mellom ambassadør Eban og medlemmer av utenriksdepartementet, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 159

¹³⁶ Samtale mellom ambassadør Eban og medlemmer av utenriksdepartementet, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 159

Amerikanerne fryktet at om Israel la for mye vekt på de prøvde å bryte avtalen, ville Egypt kanskje innse at Israel kunne komme bedre ut av konflikten enn hva de gjorde. Den nye strategien virker fra dette tidspunktet til å være å legge minst mulig vekt på avtalen i et håp om at Egypt ikke ville gå bort fra kompromisset for å kreve rettighetene sine.

Israels forsøk på å delegitimere avtalen var også upopulært blant de andre arabiske statene. Misnøyen fra araberne gjorde at Dulles måtte fortelle Golda Meir at USA ikke kunne komme med noen flere forsikringer enn de som hadde kommet med i memoet fra 11. februar. Oppstyret Israel hadde laget rundt å fjerne avtalen, hadde ført til at russisk propaganda antydte at USA og Israel hadde en avtale, noe som kunne bli vanskelig for USA å benekte ovenfor de arabiske statene som stod med Egypt. Dulles ville derfor presse Golda Meir til å annonsere tilbaketrekningen med de samme vilkårene som hadde blitt avtalt. Noe annet ville føre til at arbeide de hadde gjort for å få Egypt med på en avtale ville vært forgjeves.¹³⁷

Dette betydde at Dulles og Eisenhower måtte fortsette å fremme et godt forhold til Egypt, og unngå å bli stemplet som «på lag» med Israel. Samtidig som de måtte finne en måte der Ben-Gurion kunne fortelle befolkningen sin at han hadde fått Egypt ut av Gaza, da dette virket som noe som kunne få dem til å trekke seg ut.

5.5 Dulles og Eisenhower Jobber for «Den gyldne middelvei»

President Eisenhower og utenriksminister Dulles var begge enige om at den mest gunstige løsningen ville vært at FN tok kontroll etter Israel hadde trukket ut av Gaza. Dette ville gi Israel en sikkerhet mot angrep. Ønskelig ville FN være i område til flyktningkrisen som hadde bygd seg opp ble løst.¹³⁸ Det eneste problemet var at Egypt hadde rett på Gaza under en våpenhvile så derfor måtte løsningen skje på Egypt sine premisser, noe som Israel ikke ville gå med på.¹³⁹ USAs ambassadør for FN Henry Cabot Lodge jr. mente at, dette kunne bli gjort, men at de ikke kunne gjøre det for åpenbart.¹⁴⁰

¹³⁷ Notat fra Dulles personalmøte, utenriksdepartementet, Washington, 1. Mars, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 174

¹³⁸ Melding fra Eisenhower til Storbritannias statsminister Harold Macmillan, Washington, 23. Februr, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 141

¹³⁹ Melding fra Eisenhower til Storbritannias statsminister Harold Macmillan, Washington, 23. Februr, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 141

¹⁴⁰ Samtale mellom Dulles og FN representant Lodge, Washington, February 24. februar, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 145

Mot slutten av februar hadde spenningen rundt Sharm el-Sheikh begynt å løsne fra Israels side. Eban fortalte Dulles at de følte seg komfortable med å trekke seg fra området til tross for at de mente at garantiene til FN ikke var tilstrekkelige. Dersom de fikk bruke sine rettigheter til å forsvare skipene som gikk gjennom Akabagolfen ville det være betryggende nok for en retrett, noe Dulles trodde var gjennomførbart fra Egypts side. men selv om situasjonen hadde begynt å løsne langs golfen var Gaza fremdeles problematisk. Israel hadde riktignok blitt enige i å droppe sine krav om en egen siviladministrasjon på stripen og var fornøyde med at UNEF skulle gå inn. Eben mente at det var et greit kompromiss så lenge de ikke gikk tilbake til den gamle «status quo» med Egypt som styrte stripen.

Selv om Israel hadde begynt å gå i riktig retning av det som var ønskelig for USA, ville Eban igjen prøve å aktivt gå bort fra avtalen. Han understreket at dersom Egypts syn var at de var i krig med Israel var der ingen grunn til å følge avtalen. Han foreslo derfor i stedet at FN skulle komme inn i Akaba området etter de hadde trukket seg ut. Først etter Akabagolfen var sikret kunne FN gå inn i Gaza. Eben sa at de var villig til å gå med på alt så lenge det ikke innebar at Egypt skulle returnere til Gaza.¹⁴¹

Til tross for Ebans tilsynelatende samarbeidsvillighet innebar forslagene hans fremdeles å nekte Egypt rettighetene de hadde under avtalen. Dulles påpekte igjen at det ikke ville være mulig for FNs generalforsamling å endre på våpenhvileavtalen uten at Egypt var med på det. Han prøvde derfor å få snakket frem et kompromiss som ikke utelot rettighetene til Egypt og prøvde også å garantere at USA ville stemme for en forlengelse av FN-administrasjonen dersom det skulle bli aktuelt. Han prøvde å møte Eban på midten ved å si at han håpet de forstod at Egypt ikke ville gi fra seg sine rettigheter noe mer enn Israel ville gi bort sine. Men mistilliten ble igjen synlig fra Israels side da Eban brukte sanksjonstruslene som argument på hvorfor dette ikke var godt nok for å sikre at Egypt forsvant fra Gaza.

This, he [Eban] said, had struck a responsive echo. On the other hand, it was not easy to undertake every decision objectively in view of the nature of the proposals which had

¹⁴¹ Samtale mellom ambassadør Eban, og medlemmer fra det amerikanske utenriksdepartementet, Washington, 24. februar, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 143

*been put forward at the United Nations by the six powers which would impose sanctions upon Israel. Such an attitude could do nothing but hinder, rather than help, a solution.*¹⁴²

Israels bruk av sanksjoner som grunnlag for at løsningen ikke kunne ligge i rammeverket til våpenhvileavtalen viser at USAs initiativer for å bevare forholdet med Egypt hadde fått konsekvenser. De var avhengige av å være harde på Israel for å vise Egypt at de ikke var konspiratører sammen, men det ble også tydelig at de var avhengige av å også vise støtte til Israel, og måtte finne en middelveg for begge parter.

For å løse problemet rundt Egypts rettigheter til Gaza fortalte Dulles til Reuven Shiloah, ambassadør for Israel i Washington, at det var sannsynlig at Egypt ville la være å ta i bruk disse rettighetene om det ikke ble nødvendig. De virket villige til å la kontrollen over Gaza gå over til FN i første omgang, så lenge Israel ikke ville prøve å presse frem dette resultatet. Om Israel presset ideen om å holde Egypt ute av Gaza for mye kunne det, ifølge Dulle, sette Egypt i en situasjon hvor de følte de måtte sette inn en egen siviladministrasjon for å beholde kontrollen.¹⁴³

Ved å gjøre dette ville de unngå rykter og propaganderte teorier om at dette var en del av amerikansk-israelsk plan mot Egypt, noe som kunne virke som en bra utvei fra amerikansk side. De fikk ivarettat Egypts rettigheter, noe som var viktig for FN. Fra Israel side derimot var det som sagt viktig å kunne fortelle befolkningen at de hadde fått ut Egypt og bare sannsynligheten for at Egypt ikke skulle trekke seg var ikke bra nok. Ambassadør Eban ringte statssekretær Dulles og poengterte at dette ikke var en gunstig løsning. De ville ikke ha den minste mulighet for at Egypt skulle kunne komme tilbake.¹⁴⁴

Det ser ut til at det USA mente var det beste for Israel var å spille et sjansespill. Dulles mente at selv om mulighetene for at Egypt kunne komme tilbake under FN var der, var dette en risiko de måtte ta, da sjansene for en egyptisk retur var mye større dersom de fortsatte å vektlegge deres syn på våpenhvileavtalen. Den beste sjansen de hadde var å la FN komme inn og stole på at de ville bli der så lenge som mulig.

¹⁴² Samtale mellom ambassadør Eban, og medlemmer fra det amerikanske utenriksdepartementet, Washington, 24. februar, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 143

¹⁴³ Samtale mellom Dulles og minister for den israelske ambassaden, Shiloah, Washington, 25. februar, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 147.

¹⁴⁴ Telefon samtalen mellom Dulles og ambassadør Eban, Washington – New York, 25. februar, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 149

Men for å få til dette var de avhengige av at Israel og FN var på noenlunde samme side, da de samme argumentene gjaldt der. FN ville trolig ikke gå med på dette om det virket som at dette var Israel som fikk viljen sin på bekostning av Egypts rettigheter. Dulles, Lodge og Eban tok derfor dette opp med Hammarskjöld i New York. Han tok opp 5 punkter for hvordan Israel skulle forholde seg ovenfor FN under tilbaketrekningen

(1) Israel withdraws from the Gulf of Aqaba under assurances given and envisaged by the Secretary of State's statements of February 1 and February 24, 1957.

(2) Israel withdraws its troops from the Gaza Strip.

(3) UN mission is sent to Gaza to recommend measures for civilian administration, refugee relief, security, etc.

(4) Israel announces its willingness to cooperate fully with the UN mission.

(5) The US agrees that when Israeli forces are withdrawn from Aqaba and Gaza and Israel has agreed to a UN mission and to cooperate with it fully, Egypt cannot properly claim belligerent rights against Israel in the Gulf of Aqaba or elsewhere.¹⁴⁵

Med disse punktene kan det virke som at Israel og FN begynte å komme på samme side. Israel ble enige om å trekke seg på prinsippene som ble satt av USA 11. februar, med støtte til fri passasje, så lenge de sa seg enig i å samarbeide fullstendig med FN. Ved første øyekast kunne dette se ut som at Israel sa seg villige til å fullføre tilbaketrekningen. Men i kulissene stod fortsatt problemet med sjansen for at Egypt igjen skulle komme inn på Gaza. Som sagt var Gaza også et spørsmål om nasjonal stolthet noe som gjorde at det vanskelig å forvente at Israel ville godta disse kravene i det lange løp. Som for eksempel punkt nummer en hvor Eban kun spesifiserte at Akabagolfen og ikke Gaza, noe som kan gå tilbake på Israels tidligere ønsker om å separere situasjonene.

Siden Israel ikke likte den amerikanske løsningen, ba Eisenhower den franske utenriksminister Christian Pineau om å ha en samtale med ambassadør Eban om retrett fra Sharm el-Sheikh og Gaza. Dette fremstår som et håp om at forslaget ville bli bedre mottatt om det kom fra Frankrike, som på dette tidspunktet var en av Israels største støttespillere.

¹⁴⁵Notater sendt fra Arthur H. Dean til Dulles, New York, 26.februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 153

Men det ble enda tydeligere at Frankrike var Israels mest lojale allierte, da de tok dem i forsvar ved å stille seg kritisk til FN løsningen og de amerikanske forsikringene. Den franske utenriksministeren Christian Pineau mente at det kunne bli vanskelig å bevise at å angripe israelske skip som gikk gjennom Akabagolfen var aggresjon og ikke forsvar og at det derfor var lite USA kunne gjøre for å sikre dem passasjen. Han mente at av den grunn burde der ha vært en internasjonal administrasjon i Gaza frem til FN finner ut hva de skal gjøre, i stedet for en direkte FN-administrasjon som var avhengige av Egypt. Noe som ikke ville vært mulig på grunn av den eksisterende våpenhvileavtalen.¹⁴⁶

Peneau prøvde å finne måter rundt dette i Israels forsvar, med blant annet å foreslå at om majoriteten stemte for dette i FN, kunne de gjennomføre en internasjonal administrasjon til tross for avtalen. Han foreslo også at de skulle si opp avtalen alt i alt.¹⁴⁷ Dulles sitt problem med dette var at om Israel hadde sagt opp avtalen kunne de ikke påstå at de var i en ikke-aggressiv tilstand, noe som ville skape problemer for situasjonen i Akabagolfen, som de på dette tidspunktet så på som en løst sak. I tillegg til dette sa Peneau at de ville stemme imot å legge sanksjoner på Israel om det ble aktuelt.¹⁴⁸

Til tross for at Dulles hevdet at formålene med dette var å kunne få fremme Israels interesser i med tanke på våpenhvileavtalen, men Pineau så ut til å ta Israels side. Han mente at avtalen burde bli tatt opp for å sikre Israels interesser om å holde Egypt unna, men Dulles argumenterte mot. Han hadde to grunner for å unngå dette. For det første ville det å påpeke avtalen risikere at Egypt tolket det som en fiendtlig handling siden Israel allerede hadde nevnt at de vil annullere avtalen. Det andre poenget var om avtalen ble annullert vil de kun stå igjen med avtalen fra 1947, som, ifølge Dulles, var veldig i fordel for arabiske interesser og gikk imot Israel sine.¹⁴⁹

Med dette klarte Dulles å overbevise Peneau om at situasjonen i Gaza var et sjansespill, og de beste sjansene de hadde var at Egypt ikke ville trenge å bruke rettighetene sine. Det var mye mer sannsynlig at Egypt ville suttet med fordelens dersom Israel prøvde overtale FN om at avtalen

¹⁴⁶ Samtale mellom medlemmer fra de franske og amerikanske utenriksdepartementene, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 157

¹⁴⁷ Samtale mellom medlemmer fra de franske og amerikanske utenriksdepartementene, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 157

¹⁴⁸ Samtale mellom medlemmer fra de franske og amerikanske utenriksdepartementene, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 157

¹⁴⁹ Samtale mellom medlemmer fra den amerikanske og franske regjeringene, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 160

ikke lenger var gyldig. Dulles argumenterte derfor for at å unngå å nevne avtalen når de fremmet Israels interesser kunne være en løsning, noe som Peneau ble enig i. Peneau kom derfor med forslag om at de skulle endre på ordbruken for å gi Israel inntrykket av at de ikke prøvde å konsolidere den gamle situasjon og heller skape en ny en.

Diskusjonene ble derfor flyttet til hvordan de skulle ordlegge seg for å kunne få sikret Frankrikes ønske om ta opp Israels beskyttelse og USAs ønske om å ikke vektlegge turbulensen rundt avtalen. Dulles kom derfor med et utkast hvor de har byttet ut ordene «Armistice Agreement» med «Its international obligation»

Israel announces that it is making a complete withdraw in accordance with the United Nations Resolutions [...] It further announces [...] That if Egypt creates in the Gaza Strip conditions which failed to comply with ~~the Armistice Agreement~~ and [its international obligations and] indicated a return to the condition of deterioration which had previously come about, Israel would reserve its freedom to act to defend its rights [...] ~~under the Armistice Agreement.~~

-Hentet fra Dulles sitt utkast 26. Februar 1957.¹⁵⁰

Ved å unngå å nevne våpenhvileavtalen kan det virke som at Dulles prøvde å hjelpe Israel med å unngå å sabotere seg selv. Han nevnte blant annet allerede 24. februar at han hadde grunnlag til å tro at Egypt ikke ville benytte seg av sine rettigheter for å ta Gaza for å kunne få en de facto FN-administrasjon.¹⁵¹ Men dette ble som sagt satt i fare om Israel fortsatte vektlegge at de ville kvitte seg med avtalen. Dersom Egypt så på Israel som aggressive ville dette også skade Israels håp om å få fri passasje gjennom golfen. Så i Dulles sitt forsøk om å ikke nevne avtalen prøvde han ikke å gjøre det bedre for Egypt, men heller å hjelpe israelske interesser til tross for omstendighetene.

Da dette kunne virke som en god løsning for Frankrike og Israel måtte det også bli diskutert innad i den amerikanske regjeringen. Dulles presenterte ideen om å diskre prøve å få gjennom Israels ønsker ovenfor Ambassadør Lodge. Ettersom Akabagolfen på dette tidspunktet så ut som

¹⁵⁰ Utkast av avtale skrevet av Dulles, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 161

¹⁵¹ Telegram fra den amerikanske ambassaden i Israel til utenriksdepartementet, Tel Aviv, 21. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 124

å være løst mente han at dette kunne fungere, men at de var avhengige av at Hammarskjöld kunne gi dem en garanti på at Egypt ikke skulle komme tilbake.¹⁵²

For å få sikret at det var så lite sannsynlig som mulig at Egypt skulle returnere var de avhengige av at Nasser ikke mistenkte at Israel hadde kommet best ut av situasjonen. Der lå som sagt en skepsis til USA og Israels forhold blant de arabiske statene, og faktumet at USA på dette tidspunktet hadde en stor rolle i forhandlingene med Israel, som hadde utsatt tilbaketrekningen ved flere anledninger, hjalp ikke situasjonen. Men ettersom Israel til slutt ble enige om at det kunne bli en FN-administrasjon så det ut som at situasjonen var løst.

Det eneste problemet var som sagt at de måtte få det frem på en måte som ikke fikk Egypt til å ville ta i bruk sine rettigheter i Gaza så de bare satt igjen med en de facto FN-administrasjon, noe som krevde elegant og forsiktig kommunikasjon med de arabiske statene.¹⁵³ Dulles utnyttet at Egypt hadde en viss tillitt ovenfor USA og kunne derfor unngå å fortelle dem at Israel igjen ba om utsettelse for tilbaketrekning 25. februar.¹⁵⁴ Dulles røpte ikke planene om israelsk retrett før 1. mars, bare noen timer før Golda Meir offentliggjorde det. Ved å utsette samtalen med araberne unngikk de å støtte opp allerede eksisterende rykter om at USA var på Israel side og Dulles slapp å måtte si at de ga enda engang hadde latt Israel utsette tilbaketrekning. Med å vente til at alt var klart til å bli offentliggjort kunne også Dulles fremme at memoaren de sendte var en stor del av presset på Israel som fikk dem til å trekke seg.

Dette viste seg å være viktig fordi at på dette tidspunktet hadde de eksisterende ryktene om at USA var konspiratører sammen med Israel blitt forsterket på grunn av en reportasje fra TASS, et russisk mediesenter, som ifølge Dulles skulle ha gått ut på USA skulle få baser i Israel i bytte mot 125 million dollar. I tillegg til dette fikk han trukket frem at Ben-Gurion hadde kritisert Eisenhower for å ha støttet sanksjoner mot Israel, noe som styrket vinklingen om at USA ikke favoriserte Israel fremfor Egypt.¹⁵⁵

¹⁵² Telefonsamtale mellom Dulles og FN representant Lodge, 24 februar, 1957, FRUS 1955-1957 Vol XVII, side 145

¹⁵³ Samtale mellom medlemmer fra de franske og amerikanske utenriksdepartementene, Washington, 26. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 157

¹⁵⁴ Telefonsamtale mellom Dulles og Lodge, Washington – New York, 24. februar, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 145

¹⁵⁵ Samtale mellom Dulles og representater fra Egypt og andre arabiske stater, Washington, 1. mars, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 177

Golda Meir annonserte for FN og offentligheten 1. mars at Israel skulle trekke seg fra både Sharm el-Sheikh og Gaza, etterfulgt av en tale fra den amerikanske FN-ambassadør Lodge som tok for seg Amerikas rolle i å beholde freden i området. Men selv om Israels tilbaketrekning var offentliggjort var ikke Israel helt fornøyd. Ambassadør Eban nevnte at talen til Lodge måtte ha blitt misforstått og hadde ført til en politisk krise i Israel. Kritikken handlet for det meste om ordbruken i talen. Han nevnte at Golda Meir hadde reagert på at USA hadde kalt Israels ønsker «For the most part not unreasonable» da hun hadde håpet at USAs tale skulle sette Israel i et bedre lys, som Frankrikes tale hadde gjort.¹⁵⁶

Kritikken på ordbruken viser hvor delikat det diplomatiske arbeidet rundt situasjonen var. På den ene siden måtte de fremstå som at de ville det beste for Israel for at de skulle følge våpenhvileavtalen. Men på den andre siden kunne de ikke fremstå som at de var på Israels side heller, da dette ville sett dårlig ut fra Egypts synspunkt. At Golda Meir kommenterte at hun ønsket at ordvalgene deres var mer som Frankrikes viser at Frankrikes støtte spilte en stor rolle. Det kan virke som at Israel kanskje ikke hadde gått med på FNs overtakelse av Gaza i det hele tatt uten fransk involvering. Men det må også sies at uten USA og FNs samarbeid og tilsynelatende ønske om å også stå på Egypts side hadde ikke muligheten for en de facto FN-administrasjon ikke vært mulig.

I tillegg til at Eisenhowers politikk gjorde avtalen med Egypt mulig virket Ben-Gurion som at USA hadde en innvirkning på Israels valg om å fullføre den endelige tilbaketrekningen. Ben-Gurion fortalte Eisenhower etter tilbaketrekningen at hans ord: «Israel will have no cause to regret» den 2. mars var noe som betydde mye.¹⁵⁷ Men det er viktig å merke seg at Ben-Gurion fortalte dette etter tilbaketrekningen var gjennomført. Med tanke på at Eban tidligere beskylte USA for å straffe Israel for å få suksess hos de arabiske statene, kan dette også være et forsøk på å videreføre et godt forhold. Spesielt med tanke på at de fremdeles fryktet at Egypt kunne komme tilbake og derfor ville ha USA på sin side.¹⁵⁸

Det samme gjaldt Golda Meir som nevnte i sin offentliggjøring av tilbaketrekningen at amerikanske forsikringer rundt situasjonen var en avgjørende del av hva som gjorde at de ville

¹⁵⁶ Samtale mellom Eban og medlemmer fra det amerikanske utenriksdepartementet, 2. mars, 1957, FRUS, 1955-1957 Vol XVII, side 181

¹⁵⁷ Melding fra Ben-Gurion til Eisenhower, Jerusalem, 7. mars, 1957, FRUS, 1955-1957 side 201.

¹⁵⁸

trekke seg ut uten å få møtt kravene de hadde i starten.¹⁵⁹ Men til tross for at det kan virke som at Israel ikke ville gå for de amerikanske forsikringene før Frankrike gikk gode for dem, virket det som at den israelske regjeringen var villig til å bygge et sterkere forhold med USA fremover.

Etter som at Israel begynte tilbaketrekningen fra Sinai ørkenen og FN ble trukket inn, hadde Ben-Gurion frykt for at Egypt skulle komme tilbake på grunn av våpenhvileavtalen. Ben-Gurion skrev i en melding 7. mars at han følte at de ikke burde ha trukket seg på FNs kompromisser på grunn av både politiske og sikkerhetsgrunner. Men etter å ha jobbet tett på med USA gjennom prosessen sa han at han gjorde det ut av tillit som hadde blitt bygd opp gjennom arbeidet.¹⁶⁰ Og siden Israel til slutt samarbeidet med FNs, var tilbaketrekningen fullført noe som førte til at presset kunne bli lagt på Egypt for å få slutt på Fedayeene angrep og opprettholdelsen av Israels rett til å bruke golfen.¹⁶¹

5.6 Konklusjon.

Selv om det så ut som at den balanserte politikken hadde virket for å løsne opp spenningen i Sharm el-Sheikh da Nasser hadde blitt enig om å tillate Israelske skip gjennom Akabagolfen holdt Ben-Gurion fremdeles igjen på Gaza. Han så på det som uakseptabelt at Egypt skulle ha noen som helst mulighet for å komme tilbake til Gaza, og derfor var ikke en FN administrasjon som var avhengig av Nassers velsignelse bra nok. Siden Israels hovedargument for å okkupere Gaza var for å få slutt på det de mente var Fedayeene angrep som Ben-Gurion hevdet var sponset av Egypt, gir det mening at de stod fast på dette. men på den andre siden virket det som at holdet på Gaza medførte at de kunne miste det Eisenhower allerede hadde lovet dem.

Siden både FN og USA var enige om at Egypt hadde rett til Administrere Gaza under våpenhvileavtalen, var det et godt kompromiss at Nasser i det hele tatt tillot at FN skulle ta over. Dette tilsa at den balanserte politikken hadde fungert til en viss grad, men med tanke på Israels ståsted var det tydelig at Ben-Gurion ikke var enig i at den var balansert nok. Selv om dette naturligvis kunne ha vært en forhandlingstaktikk fra Israels side. Å prøve å få sikret sin egen

¹⁵⁹ Text of Address by Mrs. Golda Meir, Israel Minister for Foreign Affairs, to the General Assembly of the United Nations, 1. mars, 1957

¹⁶⁰ Melding fra Ben-Gurion til Eisenhower, Jerusalem, 7. mars, 1957, FRUS, 1955-1957 side 201

¹⁶¹ Samtale mellom Eisenhower og personal ved det hvite hus, White House, Washington, 8. mars, 1957, FRUS. 1955-1957 Vol XVII, side 203

siviladministrasjon så det virker som at de hadde gjort et kompromiss ved å la FN ta over. Men med tanke på at de risikerte å miste de kompromissene Egypt allerede hadde inngått virker dette mer som at det var mistillit for at FN og USAs diplomatikk skulle klare å holde Egypt ute av Gaza.

Dette ble tydelig på reaksjonene på memoaren fra 11. februar. Det virket som at Ben-Gurion tok sanksjonstrusselen veldig dårlig og brukte det som grunnlag for mistillit. Men selv om dette førte til at Israel ble enda mindre samarbeidsvillig, kan dette også ha vært en strategi fra USAs side. Siden Israel hadde prøvd å delegitimiserer våpenhvileavtalen hadde Nasser begynt å frykte at det var Egypt som kom til å komme dårligst ut av situasjonen. Derfor var det å true Israel med sanksjoner et nødvendig steg for å vise Egypt at de jobbet for å hjelpe dem med å få Israel ut.

Dette virket også som en nødvendighet da Dulles fryktet at dersom Israel fortsatte å prøve å komme seg unna avtalen var faren for at det skulle oppstå en ny konflikt stor. Noe som han understrekte med å sammenligne situasjonen med det som skjedde i Korea. Selv om dette kan kunne ha vært et forsøk på «skremme» Israel til å slutte seg til avtalen, virket det fremdeles som et realistisk utfall. Advarselen derimot ble uten hell. Sanksjonstrusselen så ut til å ha ført til at Israel ble desperate etter en annen utvei.

Men på den andre siden hadde også de amerikanske initiativene mot Israel sett ut til å virke på Egypt. Noe som viser at Eisenhowers politikk, til tross for å ha tilsidesatt Israel, hadde ført til fremgang. Derfor kunne USA vippe mer til fordel for Israel for at de også kunne føle seg fornøyd med tilbaketrekningen. Ved å oppfordre Israel til å unngå å påpeke at de prøvde å komme seg unna avtalen var det større sannsynlighet for at Egypt ville holde seg unna Gaza. Noe som viser at den balanserte politikken gav resultater ved å først gi Egypt sikkerhet gjennom å legge press på Israel gav det dem mulighet til å hjelpe Israel i ettertid.

Til tross for at dette så ut til å gi fremgang, eksisterte det fremdeles aspekter av saken som problematiserer tanken om at det var den balanserte politikken som førte til en fredelig tilbaketrekning. Med tanke på at det så ut til at det var Eisenhowers politikk som gjorde det mulig å få gjennomført fri passasje, stoppet våpenhvileavtalen at denne politikken også kunne fungere i Gaza. Siden Israels betingelser så ut til å stemme overens med hva FN og USA hadde håpet på i forhold til Egypt, var ikke Eban fornøyd med at det var den minste mulighet for at Nasser kunne ta over Gaza på nytt. På grunn av dette var Dulles avhengig av å inkludere

Frankrike for å få dem til å overtale Israel om dette var den beste måten for en best mulig tilbaketrekning.

Dette viser at på grunn av våpenhvileavtalen, var ikke Eisenhowers politikk nok til å løse Gaza situasjonen. De måtte også overtale Frankrike om at Gaza var et sjansespill, men den beste muligheten for Israel. Siden Frankrike ble med på å støtte USAs forslag om å la våpenhvileavtalen stå, men at Egypt skulle de facto byttes ut med FN i Gaza virker det som at det var fransk støtte til Israel som ble det endelige vippepunktet for at Israel skulle trekke seg tilbake.

Men til tross for dette kan det også argumenteres for at det var Eisenhowers politikk som gjorde dette mulig. Uten balansegangen var det, som nemt i forrige kapittel, lite sannsynlig at verken FN administrasjon i Gaza eller fri passasje hadde vært mulig og gjennomført. Og selv om Golda Meir kommenterte at hun skulle ønske at Lodge sin ordbruk, som fremstilt foran FN burde ha vært mer i linje med hva Frankrike hadde sagt, er det et poeng at USA måtte bruke Frankrike som en slags forkjemper for Israel for å ikke miste sin kredibilitet hos de arabiske statene. Med tanke på at det var Dulles som også overtalte Frankrike om at det å følge våpenhvileavtalen som var den beste måten for en fredelig tilbaketrekning kan det sies at den franske meklingen var en del av den amerikanske balanserte midtøstpolitikken.

Kapittel 6-Epilog

Eisenhowers politikk bidro til en fredfull løsning på Sinai krisen. Med Egypt og Israel på hver sin side av de avtalte grensene under våpenhvile, og FN i Gaza kunne Israel også bruke Akabagolfen for å sende skipstrafikk fra havnebyen Eilat. Etter at Storbritannia og Frankrike hadde hatt et katastrofalt utfall etter Suezkrisen stod USA igjen som den eneste vestlige stormakten i Midtøsten. USA holdt frem med Eisenhower doktrinen i Midtøsten for å prøve å fülle maktvakuemet etterlatt av Storbritannia og Frankrike før sovjet gjorde det. Ettersom Nasser ble nærmere Sovjet etter Sinaikrigen ble også de andre pro-vestlige arabiske lederne sårbare for kommunismen.¹⁶² Dette førte til at reaksjonene på Doktrinen var varierte blant de arabiske statene. Land som Libya, Iran, Pakistan og Libanon så positive, mens Syria og Egypt var negative. Nasser mente at Doktrinen var en måte for USA å kontrollere regionen på uten å bruke militærmakt.¹⁶³

Til tross for at Israel ble ekskludert fra Doktrinen ville det diplomatiske forholdet mellom Ben-Gurion og Eisenhower mykne fra 1958. Etter Kennedy kom inn i det hvite hus virket også forholdet til å bli enda sterkere. Kennedy hadde spilt på Israel i valgkampen og kaldt landet for «The bright light shining in the Middle East». Men Kennedy hadde også problemer når Israel luftet tanken om å skaffe seg atomvåpen. Israels forsøk på å få kjøpt nye og oppdaterte våpen til forsvar som gjorde amerikanerne bekymret. Kennedy fryktet at dette ville utløse en fullstendig opprustning i hele regionen, noe som kunne medføre at araberne ville kjøpe moderniserte våpen fra Sovjet. Han endte opp med å forhandle med Nasser, hvor resultatet ble at USA solgte raketter til Israel, i bytte mot at de skulle ha jamne inspeksjoner av Israels atomreaktorer for å sørge for at de ikke ble brukt til Våpen.¹⁶⁴

Formålet med å forhandle med Nasser var å prøve å holde Egypt tilbake, samtidig som at Kennedy ville bruke det han så på deres spesielle forhold med Israel for å gjøre dem mer åpne for de andre arabiske statene. Men til tross for dette klarte ikke Kennedys Israelpolitikk å skape mer balanse i regionen. I land som Irak og Syria kom pro-Nasser og anti-Israelske ledere til makten i 1963 og Kennedy regjeringen ble enda mer engasjerte for å beskytte den jødiske staten.

¹⁶² Hanh 2006: 39

¹⁶³ Hanh 2006: 41

¹⁶⁴ Little 2008: 94

USAs nye forpliktelse til å støtte Israel ved angrep falt i dårlig smak hos Nasser og førte til en enda større brist i forholdet med Kennedy.¹⁶⁵

Ettersom Eisenhower startet med å myke opp forholdet med Israel etter Sinai krigen, tok Kennedy det et steg videre. Men etter Lyndon B. Johnson kom til makten ble forholdet enda varmere. Johnson hadde vært en favoritt hos Israel lobbyen i Washington noe som gjorde han til en god kandidat for Israels interesser. Johnson, som Kennedy så på muligheten for Israelske atomvåpen som uakseptabel, men han var også mer villig til å selge våpen til Israel. Selv om han ikke ville gjøre dette direkte solgte han våpen til Vest-Tyskland og skal ha oppmuntret dem til å sende det videre til Israel.¹⁶⁶

I likhet til sin forgjenger, prøvde Johnson også å overbevise Nasser og hans allierte at amerikanske våpen skulle hindre at Israel utviklet atomvåpen. De arabiske statene trodde derimot at amerikansk våpenstøtte var irrelevant for Israels atom program.¹⁶⁷ Dette førte til at Palestina angrep Israelske baser fra Vestbredden og Syria ba Sovjet om en hurtig våpenleveranse våren 1967. Israel svarte med luftangrep noe som førte til at Egypt etablerte tropper i Sinai. Johnson ville helst unngå at det skulle eskalere til full krig, men ønsket også å ha et godt forhold til Israel så han hadde sagt at Israel ikke trengte å være alene i denne konflikten.¹⁶⁸

Eisenhower hadde klart å de eskalere et krigsscenario ti år tidligere med å være mer likegyldige mot Israel, var det ikke en langsiktig suksess. Som Israel hadde fryktet da FN styrkene tok over Gaza i 1957, erstattet Nasser FN med sine egne tropper i 1966. Arabisk frykt for at Israel skulle utvikle atomvåpen samtidig som de ble armert med amerikanske våpen ledet til at Israel ble angrepet i 1967 i seksdagerskrigen.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Little 2008: 96-97

¹⁶⁶ Little 2008: 98

¹⁶⁷ Little 2008: 99

¹⁶⁸ Little 2008: 99-100

¹⁶⁹ Laron, Guy *The Six Day War: The Breaking of the Middle East* Yale University press 2017: 21

Kilder

Litteratur:

- Adamthwaite, Anthony *Sues Revisited* Royal institute of International Affairs 1988
- Among, Orna Britain, *Israel and the United States, 1955–1958 Beyond Suez* British Library Cataloguing in Publication Data Almog, Orna: Portland 2003
- Armstrong, Hamilton Fish *the U. N. Experience in Gaza* Council on Foreign Relations 2003
- Bar-Siman-Tov, Yaacov *the United States and Israel since 1948: A “Special Relationship”?* Diplomatic History, Volume 22, Issue 2 1998
- Bligh, Alexander *The United Nations Emergency Force (UNEF), 1956-67: Past Experiences and Current lessons* Middel Eastern Studies 2014
- Briggs, Phillip J *Making American Foreign Policy: President-Congress Relations from the second World War to the Post-Cold War Era* Laham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, INC 1994
- Charlwood, David *Suez Crisis 1956: End of Empire and the Reshaping of the Middle East*, Pen and Sword Ltd, South Yorkshire 2019
- Citino, Nathan J. *From Arab Nationalism to OPEC: Eisenhower, King Saud and the making of U.S relations* Indiana University Press 2002
- Feldstein, Ariel *Ben-Gurion, Zionism and American Jewry 1948 – 1963* Madison Ave, New York: Routledge 2006
- Fry, Michael & Hochstein, Miles *The Forgotten Middle Eastern Crisis of 1957: Gaza and Sharm-el-Sheikh* Taylor & Francis, Ltd 1993
- Ganin, zvi *An Uneasy Relationship: American Jewish leadership and Israel, 1948-1957* Syracuse University Press 2005
- Grose, Peter: *Israel in the mind of America* Schocken books: New York 1983
- Hahn, Peter L. *Cought in the Middle East: U.S Policy toward the Arab Israeli Conflict, 1945 - 1961* The University of North Carolina Press 2004
- Hahn, Peter L. *Securing the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957* Center for the Study of the Presidency and Congress: Washington, DC 2006
- Kelly Andrew *ANZUS and the Early Cold War: Strategy and Diplomacy between Australia, New Zealand and the United States, 1945-1956* Open Book Publishers 2018

Kyle, Keith *Suez: Britain's end of Empire in the Middle East* I.B Tauris & Co Ltd New York
2011

L & Van EE, D *The Papers of Dwight David Eisenhower: The Presidency: Keeping the Peace.*
Vol. XXVIII The Johns Hopkins University Press, Baltimore, Maryland 2001

Laron, Guy *the Six Day War: The Breaking of the Middle East* Yale University press 2017

Little, Douglas *American Orientalism: The United States and the Middle East*
since 1945 (3. utg) Chapel Hill: The University of North Carolina Press 2008

Mordechai, Gazit: *The 1956 Sinai campaign: David Ben-Gurion's policy on Gaza, the Armistice*
agreement and French mediation, Israel Affairs Routleg: Taylor and Francis online 2000

Pach jr., Cherster J. & Richardson, Elmo *the Presidency of Dwight D. Eisenhower* the University
press of Kansas 1991

Post-Cold War Era Laham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, INC 1994
since 1945 (3. utg) Chapel Hill: The University of North Carolina Press 2008

Tal, David *United states-Israel relations (1953-1957) revisited* Bloomington 2021

Warner, Geoffrey International Affairs: *The United States and the Suez Crises* Royal institute of
International Affairs 1991

Wells Jr., Samuel F. *The Origins of Massive Retaliation* the Academy of Political Science 1981

Nettsteder

U.S Department of State Archive: *The Baghdad Pact (1955) and the Central Treaty Organization*
(CENTO): <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/lw/98683.htm>

Whitehouse.gov: Speeches and remarks: Remarks by President Biden on the Middle East, Cross
hall 20. mai 2021

<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/05/20/remarks-by-president-biden-on-the-middle-east/>

Primærkilder – Hentet fra nettarkiv

Foreign Relations of the United States, 1955–1957, Arab-Israeli Dispute, 1957, Volume
XVII

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v17/ch1subch1>

Foreign Relations of the United States, 1955–1957, Arab-Israeli Dispute, 1955, Volume
XIV

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v14>

Israel's Ministry of Foreign Affairs vol 1-2 1947-1974

<https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/MFADocuments/Yearbook1/Pages/TABLE%20OF%20CONTENTS.aspx>

Jewish Virtual Library: the Sinai-Suez Campaign

<https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-sinai-suez-campaign>

Segal, Alfred *Israel in Danger if Nasser Holds Suez*, The Southern Jewish Weekly 21.

September 1957 Vol 33 - No. 36

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v14>

United Nations Peacemaker: Peace agreement database

<https://peacemaker.un.org/document->

[search?field_paregion_tid=All&field_paconflict_tid=All&field_pacountry_tid=Israel&keys=](https://peacemaker.un.org/document-search?field_paregion_tid=All&field_paconflict_tid=All&field_pacountry_tid=Israel&keys=)

